

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 102220

141(GHE)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

- સૂચનાઓ :
- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 64 પ્રશ્નો છે.
 - 2) જમણી બાજુ આપેલા અંક ગુણ દર્શાવે છે.
 - 4) પ્રશ્નોની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખો.
 - 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [15]

- 1) ગંધના છ પ્રકારો કોણે દર્શાવ્યા છે ?
(A) જે.બી. વોટ્સન (B) ફોઈડ
(C) ઈલીઝાબેથ હરલોક (D) હેનિંગ
- 2) દષ્ટિ સંવેદન માટે જવાબદાર કોષોના નામ આપો.
(A) ચેતાકોષો, વાળકોષો (B) રંગકોષો, રંગસૂત્રો
(C) જનીનતત્ત્વો, રંગસૂત્રો (D) સળીકોષો, શંકુકોષો
- 3) પ્રયત્ન અને ભૂલ દ્વારા શિક્ષણના પ્રયોગો કોણે કરેલા ?
(A) પાવલોવ (B) સ્કિનર
(C) થોર્નડાઈક (D) વોટ્સન
- 4) નીચેનામાંથી કયા મનોવૈજ્ઞાનિકને તબીબી ક્ષેત્રે નોબેલ પારિતોષક મળ્યું હતું ?
(A) પાવલોવ (B) કોહલર
(C) સ્કિનર (D) થોર્નડાઈક
- 5) વ્યક્તિગત ભિન્નતાના આધારે બુદ્ધિની વ્યાખ્યા આપવાનો સૌ પ્રથમ પ્રયાસ કોણે કર્યો હતો ?
(A) એબિંગહાસ (B) ટર્મન
(C) બીને (D) જે.પી. દાસ
- 6) બુદ્ધિ અંગેનો ત્રિપુટી સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો હતો ?
(A) સ્પિયરમેન (B) સ્ટર્નબર્ગ
(C) ગાર્ડનર (D) જે.પી. દાસ

- 7) મનોવલણો જન્મજાત નહિ પરંતુ કેવા હોય છે ?
 (A) અપેક્ષિત (B) અનિવાર્ય
 (C) સંપાદિત (D) કાયમી
- 8) મનોભારના ઉદગમસ્થાનોને કેટલા પ્રકારોમાં વહેંચી શકાય છે ?
 (A) એક (B) બે
 (C) ત્રણ (D) ચાર
- 9) આંતરિક સહજ પ્રતિક્રિયા કઈ છે ?
 (A) હસવું (B) રડવું
 (C) દોડવું (D) ચાલવું
- 10) હિમશિલાનું ઉદાહરણ કયા ખ્યાલ સાથે સંબંધિત છે ?
 (A) મનોજાતીય અવસ્થા (B) સ્વપ્નાવસ્થા
 (C) ચેતન - અચેતન મન (D) બચાવ પ્રયુક્તિ
- 11) મહર્ષિ મહેશયોગી દ્વારા કયા ધ્યાનનો પ્રસાર થયો છે ?
 (A) વિપશ્યના (B) ભાવાતીત
 (C) માર્ઝન ફૂલ (D) લેશ્યાધ્યાન
- 12) રેફ્રિજરેટરમાં કયો વાયુ વપરાય છે ?
 (A) ઓક્સિજન (B) ક્લોરોફ્લુરો કાર્બન
 (C) કાર્બન ડાયોક્સાઈડ (D) નાઈટ્રોજન
- 13) સંઘની ભાવના શેમાં જોવા મળે છે ?
 (A) ભીડમાં (B) ગીયતામાં
 (C) ટોળામાં (D) સમૂહમાં
- 14) ઈચ્છીત પ્રવૃત્તિને પ્રબળ કરે તેને શું કહેવાય ?
 (A) પ્રબલન (B) પ્રેરણા
 (C) વસ્તુ (D) ગ્રાહક
- 15) 'વિધાયક મનોવિજ્ઞાન એ લાંબો ઇતિહાસ અને ટૂંકો ભૂતકાળ ધરાવે છે.' -
 એવું કોણે નોંધ્યું છે ?
 (A) સેલિંગમેન (B) મેસ્લો
 (C) પીટરસન (D) રોજર્સ

વિભાગ - B

■ નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક-બે વાક્યમાં લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[15]

- 16) મધ્યકર્ણના અસ્થિઓના નામ આપો.
 17) કોહલર કયા સંપ્રદાય સાથે સંકળાયેલા હતા ?
 18) કયા પ્રકારની બુદ્ધિમાં અમૂર્ત અને વિશ્લેષણાત્મક રીતે વિચારવાની શક્તિ રહેલી હોય છે ?

- 19) મનોવલણ ઘડતર પર અસર કરતા બે ઘટકો જણાવો.
- 20) કુપ્પુસ્વામિએ આપેલી મનોવલણની વ્યાખ્યા આપો.
- 21) હળવા મનોભારમાં વ્યક્તિનું પ્રેરિત વર્તન કેવું હોય છે ?
- 22) સામાજિક ભયને અન્ય કયા નામથી ઓળખવામાં આવે છે ?
- 23) કયા પ્રકારની મનોવિકૃતિમાં દર્દીમાં ખિન્નતા અને વિષાદ એમ બંને આવેગોની હાજરી જોવા મળે છે ?
- 24) APGA નું પુરું નામ શું છે ?
- 25) સલાહમાં ઓછામાં ઓછા કેટલા માણસો પ્રત્યક્ષ સંપર્કમાં આવે છે ?
- 26) ઠંડા વાતાવરણ કરતા ગરમ કે ભેજવાળા વાતાવરણમાં લોકોમાં કેવા વર્તનનું પ્રમાણ વધુ જોવા મળે છે ?
- 27) હવાનું પ્રદૂષણ કેવી રીતે ફેલાય છે ?
- 28) કાર્ય વિશ્લેષણ એટલે શું ?
- 29) જરૂરીયાતના ઉચ્ચ પદાનુક્રમ (શ્રેણીક્રમ)નો સિદ્ધાંત કોણે આપ્યો છે ?
- 30) કોના મતે વિધાયક મનોવિજ્ઞાનનું મુખ્ય ધ્યેય મનોવિજ્ઞાનના ક્ષેત્રને પુનઃ કેન્દ્રિત કરવાનું છે ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[20]

- 31) ધ્યાનના લક્ષણો જણાવો.
- 32) પ્રશિષ્ટ અભિસંધાનમાં વિલોપનની ક્રિયા સ્પષ્ટ કરો.
- 33) શિક્ષણની તરાહો જણાવો.
- 34) બુદ્ધિનો શાબ્દિક અર્થ સમજાવો.
- 35) બુદ્ધિ વિશેના આધુનિક સિદ્ધાંતો કયા કયા છે ?
- 36) મનોવલણ સ્વરૂપના કોઈપણ ચાર મુદ્દાઓ દર્શાવો.
- 37) WHO એ આપેલી માનસિક સ્વાસ્થ્યની વ્યાખ્યા આપો.
- 38) ખુલ્લી જગ્યાના ભયમાં દર્શાવેલ પાંચ પરિસ્થિતિઓ કઈ કઈ છે ?
- 39) બોધાત્મક પ્રતિમાન અન્ય પ્રતિમાનોથી કઈ રીતે અલગ પડે છે ?
- 40) સલાહની કોઈ એક વ્યાખ્યા આપો.
- 41) અષ્ટાંગ યોગના સોપાનો જણાવો.
- 42) ગંદકી કઈ રીતે ફેલાય છે તે સમજાવો.
- 43) અરજીપત્રકમાં ઉમેદવારની કઈ કઈ વિગતોનો સમાવેશ થાય છે ?
- 44) પરણેલા લોકો કોનાથી વધુ સુખી હોય છે ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 14 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે. [30]
- 45) પ્રત્યક્ષીકરણની પ્રક્રિયા સમજાવો.
 - 46) ધ્યાનના બાહ્ય કે વસ્તુલક્ષી નિર્ધારકો સમજાવો.
 - 47) થોર્નડાઈકનો પ્રયોગ સમજાવો.
 - 48) પ્રબલનના પ્રકારો ઉદાહરણ આપી સમજાવો.
 - 49) ગાર્ડનરે દર્શાવેલ બુદ્ધિની લાક્ષણિકતાઓ જણાવી 'ભાષાકીય બુદ્ધિ' અને 'અવકાશીય બુદ્ધિ' અંગે સમજૂતિ આપો.
 - 50) બુદ્ધિ અંગેના ત્રિપુટી સિદ્ધાંતમાં બુદ્ધિના ત્રણ પાસા દર્શાવી કોઈપણ એક પાસાની સમજૂતિ આપો.
 - 51) 'મનોવલણો જૂથવ્યાપી હોય છે' સવિસ્તાર સમજાવો.
 - 52) હકારાત્મક અભિગમનો અર્થ સમજાવો.
 - 53) ચેતન અને અચેતન મનની સંક્ષિપ્તમાં સમજૂતિ આપો.
 - 54) મનોપચાર અને સલાહ વચ્ચેના ત્રણ તફાવતો લખો.
 - 55) ઘોંઘાટનું પ્રદૂષણ સમજાવો.
 - 56) 'ગ્રીન હાઉસ અસર' નો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કરો.
 - 57) વ્યવસ્થાપકોના મૂળભૂત કાર્યો દર્શાવી કોઈપણ બેની સમજૂતિ આપો.
 - 58) વિધાયક મનોવિજ્ઞાનના ધ્યેયો વર્ણવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 6 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [20]
- 59) પ્રત્યક્ષીકરણ સંગઠનના નિયમો આકૃતિ સહિત સમજાવો.
 - 60) સ્કિનરની સમસ્યાપેટીની રચના અને પ્રયોગ યોજના સમજાવો.
 - 61) કોહલરે ચિમ્પાન્ઝી પર કરેલા પ્રયોગો જણાવી બે લાકડીવાળો પ્રયોગ સવિસ્તાર સમજાવો.
 - 62) બુદ્ધિની કોઈપણ એક વ્યાખ્યા આપી સ્વરૂપ સ્પષ્ટ કરો.
 - 63) જે.પી. દાસના સિદ્ધાંતમાં 'PASS' ની સમજૂતિ આપો.
 - 64) પર્યાવરણને બચાવવાના વાર્તાનિક ઉપાયો સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

141(H)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 64 प्रश्न हैं।
- 2) प्रश्नों के अंक दाहिनी ओर दिए गए हैं।
- 3) प्रश्नपत्र में दी गई सूचना के अनुसार ही उत्तर लिखिए।
- 4) नए विभाग के प्रश्नों के उत्तर नए पन्ने पर लिखिए।

विभाग - A

- निम्नलिखित प्रश्नों में दिए गए विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[15]

- 1) गंध के छः प्रकार किस मनोवैज्ञानिक ने बताए हैं?
(A) जे.बी. वॉटसन (B) फ्रॉइड
(C) इलिजाबेथ हरलोक (D) हेनिंग
- 2) दृष्टि संवेदन के लिए जिम्मेदार कोशों के नाम लिखिए।
(A) चेताकोष, बालकोष (B) रंगकोष, रंगसूत्र
(C) जनीनतत्त्व रंगसूत्र (D) सलिकोष, शंकुकोष
- 3) प्रयत्न और भूल द्वारा शिक्षा पर प्रयोग किसने किया?
(A) पावलोव (B) स्किनर
(C) थोर्नडाइक (D) वॉटसन
- 4) निम्नलिखित में से किस मनोवैज्ञानिक को चिकित्सा क्षेत्र का नोबल पारितोषिक प्राप्त हुआ?
(A) पावलोव (B) कोहलर
(C) स्किनर (D) थोर्नडाइक

- 5) व्यक्तिगत भिन्नता के आधार पर बुद्धि की व्याख्या का सर्वप्रथम प्रयास किसने किया?
- (A) एबिंगहोस (B) टर्मन
(C) बीने (D) जे.पी. दास
- 6) बुद्धि का त्रिपुटी का सिद्धांत किसने दर्शाया?
- (A) स्पियरमेन (B) स्टर्नबर्ग
(C) गार्डनर (D) जे. पी. दास
- 7) मनोभाव जन्मजात नहीं हैं, परन्तु कैसे होते हैं?
- (A) अपेक्षित (B) अनिवार्य
(C) संपादित (D) स्थायी
- 8) मनोभार के उद्गम स्थानों को कितने प्रकार में बाँटा गया है?
- (A) एक (B) दो
(C) तीन (D) चार
- 9) आंतरिक सहज प्रतिक्रिया कौन-सी है?
- (A) हँसना (B) रोना
(C) दौड़ना (D) चलना
- 10) हिमशिला का उदाहरण कौन-से ख्याल के साथ संबंधित है?
- (A) मनोजातीय अवस्था (B) स्वप्नावस्था
(C) चेतन-अचेतन मन (D) बचावप्रयुक्ति
- 11) महर्षि महेश योगी द्वारा कौन-से ध्यान का प्रसार हुआ है?
- (A) विपश्यना (B) भावातीत
(C) माईन्डफुल (D) लेश्या ध्यान
- 12) रेफ्रिजरेटर में कौन-सी वायु का उपयोग होता है?
- (A) ऑक्सीजन (B) क्लोरोफ्लोरो कार्बन
(C) कार्बन डाइऑक्साइड (D) नाइट्रोजन
- 13) संघ की भावना किसमें ज्यादा देखने को मिलती है?
- (A) भीड़ में (B) घनता में
(C) टोली में (D) समूह में

- 14) इच्छित प्रवृत्ति को प्रबल करे उसे क्या कहते हैं?
 (A) प्रबलन (B) प्रेरणा
 (C) वस्तु (D) उपभोक्ता
- 15) सकारात्मक मनोविज्ञान का लंबा इतिहास और संक्षिप्त भूतकाल है-ऐसा किसने कहा है?
 (A) सेलिंगमेन (B) मेस्लो
 (C) पीटरसन (D) रोजर्स

विभाग - B

- निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर एक-दो वाक्यों में लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[15]

- 16) मध्यकर्ण की अस्थियों के नाम लिखिए।
- 17) कोहलर किस संप्रदाय से जुड़े हुए थे?
- 18) कौनसी बुद्धि में अमूर्त एवं विश्लेषणात्मक रूप से विचार करने की शक्ति है?
- 19) मनोभाव के गठन के प्रभावशाली दो परिवर्तनों के नाम लिखिए।
- 20) कुप्पुस्वामी की दी गई मनोभाव की व्याख्या दीजिए।
- 21) हल्के मनोभार में व्यक्ति का प्रेरित व्यवहार कैसा होता है?
- 22) सामाजिक भय को अन्य कौन-से नाम से पहचाना जाता है?
- 23) किस प्रकार की मनोविकृति में रोगी में उदासीनता या विषाद और उन्माद ऐसे दोनों संवेगों की उपस्थिति देखने को मिलती है?
- 24) 'APGA' का पूरा नाम क्या है?
- 25) सलाह में कम-से-कम कितने लोग प्रत्यक्ष संपर्क में आते हैं?
- 26) ठंडे वातावरण से ज्यादा नमीयुक्त वातावरण में लोगों में कैसे व्यवहार का प्रमाण ज्यादा देखने को मिलता है?
- 27) हवा का प्रदूषण किस तरह से फैलता है?

- 28) कार्य विश्लेषण अर्थात् क्या?
- 29) आवश्यकता के उच्च क्रम (क्रमबद्धता)का सिद्धांत किसने दिया?
- 30) किसके मुताबिक सकारात्मक मनोविज्ञान का प्रमुख ध्येय मनोविज्ञान के क्षेत्र को पुनः केन्द्रित करना है?

विभाग - C

■ निम्नलिखित 14 प्रश्नों में से 10 प्रश्नों के उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[20]

- 31) ध्यान के लक्षण बताइए।
- 32) प्रशिष्ट अभिसंधान में विलोपन की क्रिया स्पष्ट कीजिए।
- 33) शिक्षा की रीति को बताइए।
- 34) बुद्धि का शाब्दिक अर्थ क्या है? बताइए।
- 35) बुद्धि के विषय में आधुनिक सिद्धांत क्या है?
- 36) मनोभाव के स्वरूप के कोई चार मुद्दे दर्शाइए।
- 37) WHO के द्वारा दी गई मानसिक स्वास्थ्य की व्याख्या लिखिए।
- 38) खुली जगह के भय में दर्शाई गई पाँच परिस्थितियाँ कौन-कौन सी हैं?
- 39) बोधात्मक मॉडल अन्य मॉडल से किस तरीके से अलग है?
- 40) सलाह की कोई एक परिभाषा दीजिए।
- 41) अष्टांग योग के सोपान बताइए।
- 42) गंदगी कैसे फैलती है? समझाइए।
- 43) आवेदन-पत्रक में उम्मीदवार की कौन-सी सूचनाओं का समावेश होता है?
- 44) विवाहित लोग किससे ज्यादा सुखी होते हैं?

विभाग - D

■ निम्नलिखित 14 प्रश्नों में से 10 प्रश्नों के उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[30]

- 45) प्रत्यक्षीकरण की प्रक्रिया समझाइए।
- 46) ध्यान के वस्तुलक्षी निर्धारकों को समझाइए।
- 47) थोर्नडाइक के प्रयोग को समझाइए।
- 48) प्रबलन के प्रकार सोदाहरण समझाइए।
- 49) गार्डनर के द्वारा बुद्धि के दर्शाए गए लक्षणों को बताकर भाषाकीय एवं अवकाशीय बुद्धि को समझाइए।
- 50) त्रिपुटी सिद्धांत में बुद्धि के तीन पहलू दर्शाकर किसी एक पहलू को समझाइए।
- 51) 'मनोभाव समूह व्यापी होते हैं' सविस्तार समझाइए।
- 52) सकारात्मक अभिगम के अर्थ को समझाइए।
- 53) चेतन मन और अचेतन मन को संक्षेप में समझाइए।
- 54) मनोपचार और सलाह के बीच तीन अंतर लिखिए।
- 55) शोर प्रदूषण समझाइए।
- 56) ग्रीन हाउस प्रभाव का ख्याल स्पष्ट कीजिए।
- 57) व्यवस्थापक के मूलभूत कार्य बताकर किन्हीं दो को समझाइए।
- 58) सकारात्मक मनोविज्ञान के ध्येय का वर्णन कीजिए।

विभाग - E

■ निम्नलिखित 6 प्रश्नों में से 4 प्रश्नों के सविस्तार उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[20]

- 59) प्रत्यक्षीकरण के संगठन के नियमों को आकृति सहित समझाइए।

- 60) स्किनर की समस्या पेटी की रचना एवं प्रयोग को समझाइए।
- 61) कोहलर के चिम्पांजी पर प्रयोग की जानकारी देकर दो लकड़ीवाला प्रयोग सविस्तार समझाइए।
- 62) बुद्धि की कोई भी एक व्याख्या लिखकर उसके स्वरूप को समझाइए।
- 63) जे.पी. दास के सिद्धांत में 'pass'-को समझाइए।
- 64) पर्यावरण को बचाने के व्यावहारिक उपाय समझाइए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

141(E)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains total 64 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Figures to the right side indicate full marks to the questions.
- 4) Answer the questions according to the instructions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ **Select and write the correct option out of the options given.**

Each question carries 1 mark :

[15]

- 1) Which psychologist has given six types of smell?
 - (A) J.B. Watson
 - (B) Freud
 - (C) Elizabeth Hurlock
 - (D) Henning
- 2) What are the names of the cells responsible for visual sensations?
 - (A) Nerve cells, hair cells
 - (B) Colour cells, chromosomes
 - (C) Genes, chromosome
 - (D) Rods and cones
- 3) Who conducted experiments on learning by trial and error?
 - (A) Pavlov
 - (B) Skinner
 - (C) Thorndike
 - (D) Watson

- 4) Which psychologist got the nobel prize in medicine?
(A) Pavlov
(B) Kohler
(C) Skinner
(D) Thorndike
- 5) Who was the psychologist who first tried to define intelligence on the basis of individual differences?
(A) Ebbinghaus
(B) Terman
(C) Binet
(D) J. P. Das
- 6) Who has given the 'Triarchic' theory of intelligence?
(A) Thurston
(B) Sternberg
(C) Spearman
(D) Gardner
- 7) Attitudes are not inborn but they are _____?
(A) Expected
(B) Inevitable
(C) Learned
(D) Permanent
- 8) How many types of sources of stress are divided?
(A) One
(B) Two
(C) Three
(D) Four
- 9) Which is the natural internal reaction?
(A) Laugh
(B) Cry
(C) Run
(D) Walk

- 10) The example of iceberg is related to which concept?
(A) Psychosexual stage
(B) Dream state
(C) Conscious – unconscious
(D) Defence mechanism
- 11) Which type of meditation was propoganded by Maharshi Mahesh Yogi?
(A) Vipasyana
(B) Transcendental
(C) Mindful
(D) Leshya
- 12) Which gas is being used for the refrigerator?
(A) Oxygen
(B) Chlorofluorocarbon
(C) Carbon dioxide
(D) Nitrogen
- 13) Feeling of crowd is more seen in?
(A) Crowding
(B) Density
(C) Mob
(D) Group
- 14) What provides force to the likely behaviour?
(A) Reinforcement
(B) Motivation
(C) Object
(D) Customer
- 15) Who noted that “Positive psychology has long history and short past”.
(A) Seligman
(B) Maslow
(C) Peterson
(D) Rogers

SECTION - B

- Answer the following questions in one or two sentences. Each question carries 1 mark : [15]

- 16) Name the bones of the middle ear.
- 17) With which school of psychology Kohler was associated?
- 18) In which type of intelligence there is power of abstract and analytical thinking?
- 19) State any two factors of attitude formation.
- 20) Define attitude by Kuppaswamy.
- 21) How does an individual behave in minor stress situation?
- 22) By which other name social phobia is known?
- 23) In which type of disorder both the emotions mania and depression present?
- 24) What is the full form of 'APGA' ?
- 25) Minimum how many people come into contact for counselling?
- 26) Which type of behaviour is observed more in the people living in cold climate compared to hot, humid climate?
- 27) How air pollution spreads?
- 28) What do we mean by work analysis?
- 29) Who has given the theory of 'need hierarchy'?
- 30) According to whom the main aim of positive psychology is refocusing the entire field psychology?

SECTION - C

■ Answer briefly Any 10 of the following 14 questions.

Each question carries 2 marks :

[20]

- 31) State the characteristics of attention.
- 32) Explain extinction in classical conditioning.
- 33) State the types of learning.
- 34) What is the meaning of the word 'intelligence'?
- 35) Which are the contemporary approaches of intelligence?
- 36) State any four points of nature of attitude.
- 37) Define mental health according to WHO.
- 38) Which are the five situations shown in Agora Phobia?
- 39) How cognitive model is different from other models?
- 40) Give any one definition of counselling.
- 41) Name the eight aspects or steps of Yoga.
- 42) Explain how dirt spreads.
- 43) Which information of an applicant is included in the application form?
- 44) Married people are happier than whom?

SECTION - D

■ Answer Any 10 of the following 14 questions. Each question

carries 3 marks :

[30]

- 45) Explain the process of perception.
- 46) Explain the objective determinants of attention.
- 47) Explain Thorndike's experiment.
- 48) Explain with examples the types of reinforcement.
- 49) State the characteristics of intelligence as per Gardner and explain linguistic and spatial intelligence.

- 50) State the three aspects of triarchic theory and explain any one.
- 51) Explain in detail “Attitudes are group oriented”.
- 52) Explain the meaning of positive orientation.
- 53) Explain conscious mind and unconscious mind in short.
- 54) Write three differences between psychotherapy and counselling.
- 55) Explain the noise pollution.
- 56) Specify the concept of “Green House Effect”.
- 57) State the basic functions of manager and explain any two.
- 58) Describe the goals of positive psychology.

SECTION - E

- **Answer Any 4 of the following 6 questions in detail.**

Each question carries 5 marks :

[20]

- 59) Explain with diagram laws of perceptual organization.
- 60) Explain Skinner’s puzzle box and how it’s used in the process of experiment.
- 61) State the experiments conducted by Kohler on chimpanzee and explain the experiment with two sticks.
- 62) Give any one definition of intelligence and explain the nature of intelligence.
- 63) Explain J.P. Das “Pass Theory”.
- 64) Explain the behavioural solutions as an attempt to save environment.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 101813

139(GHE)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 64 પ્રશ્નો છે.
- 2) આ પ્રશ્નપત્ર કાળજીપૂર્વક વાંચીને માગ્યા મુજબ પ્રશ્નોના ઉત્તરો લખવા.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

નીચે આપેલા 1થી 15 હેતુલક્ષી પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ શોધી ઉત્તર લખો. પ્રત્યેકના 1 ગુણ છે.

[15]

- 1) યુવાગૃહો કયા સમુદાયમાં જોવા મળે છે ?
(A) ગ્રામીણ (B) શહેરી
(C) આદિવાસી (D) એક પણ નહિ.
- 2) 'પતેતી' કયા ધર્મનો મુખ્ય તહેવાર છે ?
(A) મુસ્લિમ (B) પારસી
(C) જૈન (D) હિન્દુ
- 3) વિશ્વમાં સૌથી વધુ આદિવાસી વસ્તી ધરાવતો દેશ કયો છે ?
(A) ભારત (B) અમેરિકા
(C) ઓસ્ટ્રેલિયા (D) આફ્રિકા
- 4) 2011 ની વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે ભારતમાં લિંગ પ્રમાણ કેટલું હતું ?
(A) 1084 (B) 940
(C) 918 (D) 946
- 5) ચિરંજીવી યોજના કયા પ્રકારની યોજના છે ?
(A) શિક્ષણ (B) આર્થિક
(C) આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ (D) સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા
- 6) ફિલ્મ જગતનો પ્રતિષ્ઠિત એવોર્ડ કોના નામે આપવામાં આવે છે ?
(A) રાજ કપૂર (B) દાદા સાહેબ ફાળકે
(C) દિલીપ કુમાર (D) અમિતાભ બચ્ચન

- 7) 'S.M.C.R. સંચાર મોડલ' કોનું છે ?
 (A) ડેવિડ બર્ગો (B) એડવર્ડ એમરી
 (C) વિદ્યુત જોષી (D) કીથ ડેવિડ
- 8) રાજારામ મોહનરાયે કયા સમાજની સ્થાપના કરી ?
 (A) આર્ય સમાજ (B) પ્રાર્થના સમાજ
 (C) બ્રહ્મ સમાજ (D) રામકૃષ્ણ મિશન
- 9) બાળ અપરાધીને સુરક્ષિત રાખવાનું સ્થળ એટલે
 (A) બાળ અદાલત (B) રિમાન્ડ હોમ
 (C) પાલક ગૃહ (D) પ્રોબેશન
- 10) 'એનોમી'નો સિદ્ધાંત કયા સમાજશાસ્ત્રીએ આપ્યો ?
 (A) હોર્ટન અને હન્ટ (B) માર્શ ક્લિનાર્ડ
 (C) હાવર્ડ બેકર (D) રોબર્ટ મર્ટન
- 11) ઘરેલું હિંસા અધિનિયમ ક્યારે અમલમાં આવ્યો ?
 (A) 2004 (B) 2005
 (C) 2006 (D) 2007
- 12) એઈડ્સનો પ્રથમ દર્દી કયા દેશમાં જોવા મળ્યો હતો ?
 (A) ભારત (B) ઈંગ્લેન્ડ
 (C) અમેરિકા (D) જાપાન
- 13) 1 લી ડિસેમ્બરે દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે ?
 (A) વિશ્વ એઈડ્સ દિવસ (B) વિશ્વ પર્યાવરણ દિવસ
 (C) વિશ્વ યોગ દિવસ (D) વિશ્વ પૃથ્વી દિવસ
- 14) 'ડેન્જરસ ડ્રગ્સ એક્ટ' ક્યારે ઘડવામાં આવ્યો ?
 (A) 1928 (B) 1929
 (C) 1930 (D) 1931
- 15) 'ગુજરાતમાં સ્ત્રી કેળવણી' માટેનાં આંદોલનો કોણે ચલાવ્યાં હતાં ?
 (A) હર્બર્ટ બ્લૂમર (B) મહર્ષિ કર્વે
 (C) રાજારામ મોહનરૌય (D) એની બેસન્ટ

વિભાગ - B

■ નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[15]

16) સંસ્કૃતિ એટલે શું ?

17) શીખ ધર્મમાં પાંચ 'ક' કોને કહે છે ?

- 18) આદિવાસીઓને બંધારણમાં કયા નામે ઓળખવામાં આવે છે ?
- 19) ભારતના કયા કયા પ્રદેશોમાં અનુસૂચિત જાતિનાં કુટુંબો જોવા મળતા નથી ?
- 20) પછાત વર્ગોમાં કોનો કોનો સમાવેશ થાય છે ?
- 21) 'માહિલા સશક્તિકરણ'ના સંદર્ભમાં સ્વામિ વિવેકાનંદે શું કહ્યું ?
- 22) SEWA નું પૂરું નામ જણાવો.
- 23) વિશ્વમાં સૌ પ્રથમ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસનો પ્રારંભ ક્યાં, કોણે અને ક્યારે કર્યો ?
- 24) ફિલ્મોને સાર્વજનિક પ્રસારણ કરતાં પહેલાં શાનું પ્રમાણપત્ર લેવામાં આવે છે ?
- 25) નિસ્બેતે આપેલી સામાજિક આંદોલનની વ્યાખ્યા આપો.
- 26) સમાજમાં મુખ્યત્વે કયા બે પ્રકારના સમૂહ હોય છે ?
- 27) અપરાધ કોને કહેવાય ?
- 28) ભારતમાં પ્રથમ બાળ અદાલતની સ્થાપના ક્યાં અને ક્યારે કરવામાં આવી ?
- 29) ઓનર કિલિંગ કોને કહેવાય ?
- 30) HIV શબ્દનો પૂરો અર્થ લખો.

વિભાગ - C

■ નીચેના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો. દરેકના 2 ગુણ છે. [20]

- 31) આદિવાસી સંસ્કૃતિના ચાર લક્ષણો જણાવો.
- 32) ખ્રિસ્તી ધર્મના મુખ્ય ત્રણ સિદ્ધાંતો જણાવો.
- 33) 'આદિમજાતિ પંચ' વિશે ટૂંકમાં માહિતી આપો.
- 34) 'અનામત નીતિ' વિશે માહિતી આપો.
- 35) ચંદ્રિકા રાવલે આપેલા માહિલા સશક્તિકરણનાં કોઈપણ ચાર લક્ષણો જણાવો.
- 36) સ્ત્રીઓને રક્ષણ પૂરું પાડતાં ગમે તે ચાર કાયદાઓ જણાવો.
- 37) ઓસગુડ અને વિલ્બર શ્રેમનું સંચાર પ્રક્રિયાનું મોડલ સમજાવો.
- 38) પરંપરાગત સંચાર માધ્યમોનો ટૂંકો પરિચય આપો.
- 39) એ.એલ. બર્ટ્રેન્ડ પ્રતિરોધાત્મક આંદોલન વિશે શું કહે છે ?
- 40) સામાજિક આંદોલનની અસરો જણાવો.
- 41) પ્રોબેશન એટલે શું ?
- 42) બાળ અપરાધ માટેનું 'વ્યક્તિગત અને મનોવૈજ્ઞાનિક કારણ' સમજાવો.
- 43) 'સ્ત્રી ભ્રૂણહત્યા' કોને કહેવાય ?
- 44) એઈડ્સ કેવી રીતે ફેલાતો નથી ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ મુદ્દાસર આપો.
દરેકના 3 ગુણ છે.

[30]

- 45) 'ભારતીય સંસ્કૃતિ'ની વ્યાખ્યા આપી તેનાં લક્ષણો સમજાવો.
- 46) "હિન્દુ સમુદાય" ની સમજૂતી આપો.
- 47) 'મંડલ પંચે' સામાજિક અને આર્થિક પછાતપણું નક્કી કરવા કયા ત્રણ વિભાગમાં માપદંડ દર્શાવ્યા ?
- 48) અનુસૂચિત જાતિની બંધારણીય જોગવાઈઓ દર્શાવો.
- 49) 'સ્ત્રી સશક્તિકરણ'ની વિભાવના સમજાવો.
- 50) સ્ત્રીઓના બંધારણીય અધિકારો જણાવો.
- 51) સંચારનો અર્થ આપી તેની લાક્ષણિકતાઓની ચર્ચા કરો.
- 52) 'આધુનિક સંચાર માધ્યમ' તરીકે 'ટેલિવિઝન' ના પ્રભાવ જણાવો.
- 53) 'વિરોધાત્મક સામાજિક આંદોલન' વિશે માહિતી આપો.
- 54) 'સ્વચ્છતા આંદોલન' વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 55) 'સામાજિક ધોરણભંગ વર્તન'નાં લક્ષણો ટૂંકમાં સમજાવો.
- 56) 'બોસ્ટલ શાળાઓ' વિશે સમજૂતી આપો.
- 57) 'અસમાન જાતિ પ્રમાણ સમસ્યા' અટકાવવાના ઉપાયો જણાવો.
- 58) નશીલા દ્રવ્યોના વ્યસનના કારણોમાંથી ગમે તે ત્રણ કારણો સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 પ્રશ્નોના જવાબો સવિસ્તાર આપો.
દરેકના 5 ગુણ છે.

[20]

- 59) 'ગ્રામીણ સમુદાય' નો અર્થ અને લક્ષણો સમજાવો.
- 60) સ્ત્રી સશક્તિકરણ માટેના શૈક્ષણિક કાર્યક્રમો સમજાવો.
- 61) 'સમૂહ માધ્યમો' (Mass Media) ની સામાજિક અસરોની વિગતે ચર્ચા કરો.
- 62) સુધારાવાદી સામાજિક આંદોલન અને ક્રાંતિકારી સામાજિક આંદોલન વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.
- 63) 'યુવા અજંપો' નો અર્થ આપી તેના માટેનાં સામાજિક કારણો સમજાવો.
- 64) 'અસમાન જાતિ પ્રમાણ' માટેનાં કોઈપણ પાંચ કારણો સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

139 (H)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्न पत्र में कुल 5 विभाग एवं 64 प्रश्न हैं।
- 2) इस प्रश्न पत्र को ध्यानपूर्वक पढ़कर सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए।
- 3) प्रश्न के दाहिनी ओर उसके अंक दिए गए हैं।
- 4) नया विभाग नए पन्ने से प्रारंभ कीजिए।

विभाग - A

- निम्नलिखित 1 से 15 तक प्रश्नों के सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[15]

- 1) युवागृह किस समुदाय में दिखाई देता है?
(A) ग्रामीण (B) शहरी
(C) आदिवासी (D) एक भी नहीं
- 2) 'पतेती' कौन से धर्म का मुख्य त्योहार है?
(A) मुस्लिम (B) पारसी
(C) जैन (D) हिन्दू
- 3) विश्व में सर्वाधिक आदिवासी जनसंख्या वाला देश कौन सा है?
(A) भारत (B) अमेरिका
(C) ऑस्ट्रेलिया (D) अफ्रीका

- 4) 2011 की जनगणना के अनुसार भारत का लिंगानुपात क्या था?
(A) 1084 (B) 940
(C) 918 (D) 946
- 5) चिरंजीवी योजना किस प्रकार की योजना है?
(A) शिक्षा (B) आर्थिक
(C) स्वास्थ्य और परिवार कल्याण (D) सामाजिक न्याय और परिवार कल्याण
- 6) फिल्म जगत का प्रसिद्ध अवॉर्ड किसके नाम से दिया जाता है?
(A) राज कपूर (B) दादा साहेब फाल्के
(C) दिलीप कुमार (D) अमिताभ बच्चन
- 7) S. M. C. R. संचार मॉडल किसका है?
(A) डेविड बर्गो (B) एडवर्ड एमरी
(C) विद्युत जोशी (D) कीथ डेविड
- 8) राजा राममोहन राय ने कौन से समाज की स्थापना की थी?
(A) आर्य समाज (B) प्रार्थना समाज
(C) ब्रह्म समाज (D) रामकृष्ण मिशन
- 9) बाल अपराधी को सुरक्षित रखने का स्थान अर्थात्
(A) बाल अदालत (B) रिमान्ड होम
(C) पालकगृह (D) प्रोबेशन
- 10) एनोमी का सिद्धांत कौन से समाज शास्त्री ने दिया?
(A) होर्टन और हंट (B) मार्शल क्लिनार्ड
(C) हॉवर्ड बेकर (D) रॉबर्ट मर्टन
- 11) घरेलू हिंसा अधिनियम कब लागू किया गया?
(A) 2004 (B) 2005
(C) 2006 (D) 2007

- 12) एड्स का प्रथम रोगी किस देश में पाया गया था?
 (A) भारत (B) इंग्लैण्ड
 (C) अमेरिका (D) जापान
- 13) 1 दिसम्बर..... दिवस के रूप में मनाया जाता है?
 (A) विश्व एड्स दिन (B) विश्व पर्यावरण दिन
 (C) विश्व योग दिन (D) विश्व पृथ्वी दिन
- 14) डेन्जरस ड्रग्स एक्ट कब बनाया गया?
 (A) 1928 (B) 1929
 (C) 1930 (D) 1931
- 15) गुजरात में स्त्री-शिक्षा के लिए किसने आंदोलन चलाया था?
 (A) हर्बर्ट ब्लूमर (B) महर्षि कर्वे
 (C) राजा राममोहन राय (D) एनी बेसन्ट

विभाग - B

■ निम्नलिखित प्रत्येक प्रश्न के उत्तर एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है।

[15]

- 16) संस्कृति अर्थात् क्या?
- 17) सिक्ख धर्म के पाँच 'क' किसे कहते हैं?
- 18) आदिवासियों को संविधान में किस नाम से पहचाना जाता है?
- 19) भारत के कौन-कौन से प्रदेशों में अनुसूचित जाति के परिवार नहीं मिलते हैं?
- 20) पिछड़े वर्गों में किसका समावेश होता है?
- 21) महिला सशक्तिकरण के संदर्भ में स्वामी विवेकानंदजी ने क्या कहा?
- 22) SEWA का पूरा नाम लिखिए।

- 23) विश्व में सर्वप्रथम प्रिन्टिंग प्रेस का प्रारंभ कहाँ, किसने और कब किया?
- 24) फिल्म को सार्वजनिक रूप से प्रदर्शित करने से पहले किसका प्रमाणपत्र चाहिए?
- 25) निस्वैत द्वारा दी गई सामाजिक आंदोलन की परिभाषा लिखिए।
- 26) समाज में मुख्यतः कौन-से दो प्रकार के समूह होते हैं?
- 27) अपराध किसे कहते हैं?
- 28) भारत में प्रथम बाल अदालत की स्थापना कब और कहाँ की गई?
- 29) ऑनर किलिंग किसे कहते हैं?
- 30) H.I.V. शब्द का पूरा अर्थ लिखिए।

विभाग - C

- निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[20]

- 31) आदिवासी संस्कृति के चार लक्षणों का वर्णन कीजिए।
- 32) ईसाई धर्म के प्रमुख तीन सिद्धांत कौन-से हैं?
- 33) आदिम जाति पंच के बारे में संक्षिप्त में जानकारी दीजिए।
- 34) आरक्षण नीति के बारे में जानकारी दीजिए।
- 35) चंद्रिका रावल के महिला सशक्तिकरण के दिए गए लक्षणों में से कोई चार लिखिए।
- 36) महिला को सुरक्षा प्रदान करने वाले किन्हीं चार कानूनों के नाम दीजिए।
- 37) ओसगुड और विल्बर श्रेम का संचार प्रक्रिया का मॉडल समझाइए।

- 38) परंपरागत संचार माध्यमों का संक्षिप्त में परिचय दीजिए।
- 39) ए. एल. बर्ट्रेन्ड ने प्रतिरोधात्मक आंदोलन के विषय में क्या कहा है?
- 40) सामाजिक आंदोलन के प्रभाव समझाइए।
- 41) प्रोबेशन अर्थात् क्या?
- 42) बाल अपराध में व्यक्तिगत और मनोवैज्ञानिक कारण समझाइए।
- 43) स्त्री-भ्रूण हत्या किसे कहते हैं?
- 44) एड्स किस तरह नहीं फैलता है?

विभाग - D

■ निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं :

[30]

- 45) भारतीय संस्कृति की परिभाषा देकर उसके लक्षणों को समझाइए।
- 46) हिंदू समुदाय का वर्णन कीजिए।
- 47) 'मण्डल आयोग' ने सामाजिक और आर्थिक पिछड़ापन निश्चित करने के लिए कौन-से त्रिविभागीय मापदण्ड बनाए हैं ?
- 48) अनुसूचित जाति की संवैधानिक व्यवस्था लिखिए।
- 49) महिला सशक्तिकरण की अवधारणा समझाइए।
- 50) महिलाओं के संवैधानिक अधिकार लिखिए।
- 51) संचार का अर्थ देकर उसके लक्षणों की जानकारी दीजिए।
- 52) आधुनिक संचार माध्यम के रूप में टेलीविजन के प्रभाव का वर्णन कीजिए।
- 53) विरोधात्मक सामाजिक आंदोलन की जानकारी दीजिए।

- 54) स्वच्छता अभियान को समझाइए।
- 55) सामाजिक मानक भंग के लक्षण संक्षिप्त में समझाइए।
- 56) बोस्टल विद्यालयों के बारे में जानकारी दीजिए।
- 57) असमान लिंगानुपात की समस्या के समाधान के उपाय बताइए।
- 58) नशीले पदार्थों (द्रव्यों) के व्यसन के किन्हीं तीन कारणों को समझाइए।

विभाग - E

- निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं 4 प्रश्नों के उत्तर विस्तार से दीजिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[20]

- 59) ग्रामीण समुदाय का अर्थ और लक्षण समझाइए।
- 60) महिला सशक्तिकरण के लिए शैक्षणिक कार्यक्रमों का परिचय दीजिए।
- 61) जनसंचार के माध्यमों के सामाजिक प्रभावों की विस्तार से चर्चा कीजिए।
- 62) सुधारवादी सामाजिक आंदोलन और क्रांतिकारी सामाजिक आंदोलन के बीच अंतर स्पष्ट कीजिए।
- 63) युवा बेचैनी का अर्थ स्पष्ट करके उसके सामाजिक कारण समझाइए।
- 64) असमान लिंगानुपात के कारण समझाइए। (कोई पाँच)

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

139(E)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) There are total,5 sections and 64 questions in this question paper.
- 2) Read the questions carefully and answer them according to the instructions.
- 3) Figures to the right indicate full marks.
- 4) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ Select and write the correct options of the question nos.1 to 15 given below. Each question carries 1 mark :

[15]

- 1) In which community are dormitories found?
(A) Rural (B) Urban
(C) Tribal (D) None of these
- 2) 'Pateti' is the main festival of which religion?
(A) Muslim (B) Parsee
(C) Jain (D) Hindu
- 3) Which country in the world has the largest population of tribals?
(A) India (B) America
(C) Australia (D) Africa
- 4) According to Census 2011, what was the sex ratio?
(A) 1084 (B) 940
(C) 918 (D) 946

- 5) What type of scheme is Chiranjeevi Scheme?
 (A) Educational (B) Economic
 (C) Health and Family Welfare (D) Social Justice and Family Welfare
- 6) On whose name is the reputed film award given?
 (A) Raj Kapoor (B) Dadasaheb Phalke
 (C) Dilip Kumar (D) Amitabh Bachchan
- 7) 'S.M.C.R. model' – who introduced this model of communication?
 (A) David Burgo (B) Edward Emery
 (C) Vidyut Joshi (D) Keith David
- 8) Which Samaj was established by Raja Ram Mohan Roy?
 (A) Arya Samaj (B) Prarthana Samaj
 (C) Brahmo Samaj (D) Ramkrishna Mission
- 9) The secured place to detain Juvenile delinquent is _____.
 (A) Juvenile Court (B) Remand Home
 (C) Palak Grih (D) Probation
- 10) Which sociologist has given the theory of 'anomie' ?
 (A) Horton and Hunt (B) Marshall Clinard
 (C) Howard Becker (D) Robert Merton
- 11) When was the 'Domestic Violence Act' implemented?
 (A) 2004 (B) 2005
 (C) 2006 (D) 2007
- 12) In which country was the first patient of AIDS found ?
 (A) India (B) England
 (C) America (D) Japan

- 13) 1st December is celebrated as _____ every year.
(A) 'World AIDS Day' (B) 'World Environment Day'
(C) 'World Yoga Day' (D) 'World Earth Day'
- 14) When was the 'Dangerous Drugs Act' enacted ?
(A) 1928 (B) 1929
(C) 1930 (D) 1931
- 15) Who initiated movements for women's education in Gujarat?
(A) Herbert Blumer (B) Maharshi Karve
(C) Raja Ram Mohan Roy (D) Annie Besant

SECTION - B

■ Answer the following questions in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[15]

- 16) What is 'Culture'?
- 17) What are the 5 'K's of Sikh religion ?
- 18) By what names are the tribes identified in the constitution ?
- 19) In which areas of India are the households of Scheduled Caste not found ?
- 20) Which Castes are included in Backward Classes ?
- 21) What did Swami Vivekananda say in the context of women empowerment ?
- 22) Give the full name of 'SEWA'.
- 23) Where did the 1st Printing Press establish in the world ? Who did it and when ?
- 24) Whose certificate is to be taken before releasing a film to the public ?
- 25) State the definition of social movement given by Nisbet.

- 26) What kind of two major groups are there in the society ?
- 27) What is known as Crime ?
- 28) Where and when was the first Juvenile Court established in India ?
- 29) What is honour killing ?
- 30) What is the full form of HIV ?

SECTION - C

■ Answer Any 10 of the following questions in brief. Each question carries 2 marks :

[20]

- 31) State the four features of Tribal Culture.
- 32) What are three major principles of Christianity ?
- 33) Give a brief description of Tribal Panchayat.
- 34) Write a short note on 'Reservation Policy'.
- 35) Write any 4 features of Women's empowerment as mentioned by Chandrika Rawal.
- 36) Mention any four laws which provide protection to Women.
- 37) Explain the communication model of Osgood and Schramm.
- 38) Give a brief introduction of the traditional means of communication.
- 39) What does A. L. Bertrand say about resistant social movement ?
- 40) Explain the impacts of social movement.
- 41) What is meant by Probation ?
- 42) What is the impact of Personal and Psychological factors on Juvenile delinquency ?
- 43) What is Female infanticide ?
- 44) How does 'AIDS' not spread ?

SECTION - D

■ Answer Any 10 of the following questions to the point.

Each question carries 3 marks :

[30]

- 45) Give the definition of Indian Culture and explain its features.
- 46) Explain about Hindu Community.
- 47) In which three sections did the Mandal Commission show criteria for deciding social and economic backwardness?
- 48) State constitutional provisions for Scheduled Castes.
- 49) Explain the concept of women's empowerment.
- 50) State the constitutional rights of women.
- 51) Explain the meaning and features of communication.
- 52) Describe the impact of Television as a modern means of communication.
- 53) Explain protest social movement.
- 54) Explain 'Swachhata Abhiyan'.
- 55) What are the features of 'social deviance'? Explain.
- 56) Write a short note on 'Borstal Schools'.
- 57) State the measures to solve the problem of uneven sex ratio.
- 58) Explain any three reasons responsible for drug addiction.

SECTION - E

■ Answer Any 4 of the following questions in detail. Each question carries 5 marks :

[20]

- 59) Explain the meaning and features of rural community.
- 60) State the educational programmes for women empowerment.

- 61) Discuss in detail the social impacts of mass media.
- 62) Specify the difference between Reformative and Revolutionary social movements.
- 63) Explain the meaning of 'Youth unrest' and specify its social cause.
- 64) Explain any five reasons of uneven sex ratio.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 102684

029(GHE)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને 64 પ્રશ્નો છે.
- 2) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે ઉત્તર લખવા.
- 3) નવો વિભાગ નવા પાના પરથી શરૂ કરવો.

વિભાગ - A

- નીચના 1 થી 15 પ્રશ્નોના આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને ઉત્તર લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે. [15]

- 1) ઈ.સ. 1857 ના મહાવિદ્રોહ પર સંશોધન કરનાર ગુજરાતી ઇતિહાસકાર કોણ હતા ?
(A) મગનલાલ વખતચંદ
(B) રમણલાલ ધારૈયા
(C) દેવેન્દ્ર ભટ્ટ
(D) મકરન્દ મહેતા
- 2) હૈદરાબાદ રાજ્યનો સ્થાપક કોણ હતો ?
(A) સઆદત ખાં
(B) ટીપુ સુલતાન
(C) આસફ ખાં
(D) નિઝામ-ઉલ-મુલ્ક
- 3) મરાઠી સત્તામાં સર્વ પ્રથમ પેશ્વા કોણ હતા ?
(A) શાહુ
(B) બાલાજી બાજીરાવ
(C) બાજીરાવ પ્રથમ
(D) બાલાજી વિશ્વનાથ

- 4) ફોર્ટ વિલિયમ કોલેજ ક્યાં આવલી હતી ?
(A) કોલકતા
(B) મુંબઈ
(C) ચેન્નાઈ
(D) અમદાવાદ
- 5) બ્રિટીશ હિંદમાં સુપ્રિમ કોર્ટની સ્થાપના ક્યારે થઈ ?
(A) ઈ.સ. 1750
(B) ઈ.સ. 1773
(C) ઈ.સ. 1785
(D) ઈ.સ. 1800
- 6) ખ્રિસ્તી ધર્મના પ્રચાર-પ્રસાર માટે કોનો સહયોગ લેવામાં આવતો હતો ?
(A) ગવર્નર
(B) પોલીસ
(C) રાજા
(D) સૈનિક
- 7) કંપની શાસનમાં ભારતીયોનો રાષ્ટ્રીય ઉદ્યોગ કયો હતો ?
(A) સુથારીકામ
(B) વહાણવટા
(C) બગીચા ઉદ્યોગ
(D) વણાટ ઉદ્યોગ
- 8) ઢાકાનું કયું વસ્ત્ર વિશ્વ વિખ્યાત હતું ?
(A) રેશમ
(B) મલમલ
(C) શાલ
(D) દુપટ્ટા
- 9) રામકૃષ્ણ મિશનની સ્થાપના કોણે કરી હતી ?
(A) સ્વામી રામકૃષ્ણ
(B) સ્વામી વિવેકાનંદ
(C) સ્વામી દયાનંદ સરસ્વતી
(D) રાજારામ મોહનરાય

- 10) મવાળવાદી નેતા કોણ હતા ?
- (A) એની બેસન્ટ
(B) મોતીલાલ નહેરૂ
(C) લાલા લજપતરાય
(D) બાલ ગંગાધર ટિલક
- 11) કયા મહાન નેતા સાયમન કમિશનના વિરોધ વખતે મૃત્યુ પામ્યા હતા ?
- (A) બિપિનચંદ્ર પાલ
(B) લોકમાન્ય ટિલક
(C) લાલા લજપતરાય
(D) દાદાભાઈ નવરોજી
- 12) વ્યક્તિગત સત્યાગ્રહના પ્રથમ સત્યાગ્રહી કોણ હતા ?
- (A) વિનોબા ભાવે
(B) ગાંધીજી
(C) નહેરૂ
(D) સરદાર પટેલ
- 13) ભારતે પ્રથમ અણુધડાકો કયા સ્થળે કર્યો ?
- (A) બેંગલોર
(B) અમદાવાદ
(C) કચ્છ
(D) પોખરાણ
- 14) 'સ્પેશ એપ્લિકેશન સેન્ટર' ક્યાં આવેલું છે ?
- (A) બેંગલોર
(B) દિલ્હી
(C) અમદાવાદ
(D) થુમ્બા
- 15) યુરોપ ખંડનું સહિયારૂ ચલણ કયું છે ?
- (A) યુરો
(B) રૂપિયો
(C) ડોલર
(D) પાઉન્ડ

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 16 થી 30 પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[15]

- 16) ગાંધીજીનો અક્ષરદેહ પ્રકાશિત કરનાર પ્રકાશક જણાવો.
- 17) મરાઠી સત્તાની સ્થાપના કોણે કરી ?
- 18) દ્વિમુખી શાસન પદ્ધતિ એટલે શું ?
- 19) ખાલસા નીતિ કોણે શરૂ કરી હતી ?
- 20) શીખ રાજ્યનું વિલીનીકરણ કોણે કર્યું ?
- 21) રેગ્યુલેટીંગ એક્ટ ક્યારે અમલમાં આવ્યો ?
- 22) નવી એન્ફિલ્ડ રાયફલની કારતૂસમાં કેવી ચરબીનો ઉપયોગ થયો હતો ?
- 23) મહાલવારી પદ્ધતિ એટલે શું ?
- 24) સતીપ્રથા ઉપર પ્રતિબંધ મુકતો કાયદો કોણે ઘડ્યો હતો ?
- 25) બંગાળના ભાગલા કોણે પાડ્યા હતા ?
- 26) ગાંધીજીનો જન્મ ક્યારે થયો હતો ?
- 27) હિન્દી રાષ્ટ્રીય મહાસભાની સ્થાપના કોણે કરી ?
- 28) હરીયાણી ક્રાંતિની શરૂઆત ક્યાં થઈ હતી ?
- 29) પ્રમુખગત લોકશાહી ક્યા દેશમાં આવેલી છે ?
- 30) આતંકવાદની સર્વપ્રથમ સરળ સમજૂતી ક્યા સંમેલનમાં અપાઈ હતી ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 31 થી 44 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના જવાબ સંક્ષિપ્તમાં લખો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[20]

- 31) બ્રિટીશ સિક્કાઓમાંથી પ્રાપ્ત થતો ઈતિહાસ જણાવો.
- 32) પ્લાસીનું અને બક્સરનું યુદ્ધ ક્યારે થયું ?
- 33) સિંધના વિજયના કારણો લખો.

- 34) બંગાળાના નવાબો વિશે ટૂંકી નોંધ લખો.
- 35) વિલિયમ બેન્ટિકના ન્યાય વિષયક સુધારાઓ જણાવો.
- 36) 1857 ના સંગ્રામનું તાત્કાલિક કારણ લખો.
- 37) ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીના અંતિમ ગવર્નર જનરલ કેનિંગે શી શંકા વ્યક્ત કરી હતી ?
- 38) જયોતિરાવ ફુલે વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 39) સ્વદેશી આંદોલનના મુખ્ય ત્રણ લક્ષણો જણાવો.
- 40) દાંડીકૂચ વિશે સમજાવો.
- 41) શ્વેતક્રાંતિ એટલે શું ?
- 42) ભારત - પાકિસ્તાનના સંબંધો વિશે ટૂંકમાં લખો.
- 43) આતંકવાદ એટલે શું ?
- 44) ડી.એન.એ. (D.N.A.) પર સંશોધન કરનાર ભારતીય વિજ્ઞાની કોણ હતા ?

વિભાગ - D

- નીચેના 45 થી 58 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો.
પ્રત્યેકના 3 ગુણ છે.

[30]

- 45) 1857 ના મહાવિદ્રોહને લગતી સાધન સામગ્રી લખો.
- 46) ટીપુ સુલતાનની આંતરિક નીતિ વિશે જણાવો.
- 47) પ્લાસીનું યુદ્ધ ભારતના ઇતિહાસમાં શું સ્થાન ધરાવે છે ?
- 48) રેગ્યુલેટિંગ એક્ટ 1773 વિશે માહિતી આપો.
- 49) ડેલહાઉસીએ રાજાઓનો કયો અધિકાર નામંજૂર કર્યો ?
- 50) કયા યુદ્ધોએ અંગ્રેજોને બંગાળાના માલીક બનાવ્યા ?
- 51) ભારતના હુન્નર ઉદ્યોગોના નાશ માટે અંગ્રેજોએ શાં પગલાં ભર્યાં ?
- 52) શ્રીમતી એની બેસન્ટ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 53) ભારતમાં ક્રાંતિકારી પ્રવૃત્તિઓની માહિતી આપો.
- 54) હિંદ છોડો ચળવળ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

- 55) હરિયાણી ક્રાંતિ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 56) સરમુખત્યાર શાહી વિશે નોંધ લખો.
- 57) સૂર્ય ઊર્જા વિશે ટૂંકનોંધ લખો.
- 58) પરમાણુ ઊર્જા વિશે સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 59 થી 64 પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર આપો.
પ્રત્યેકના 5 ગુણ છે.

[20]

- 59) 1857 ના સંગ્રામની નિષ્ફળતાના કારણો ચર્ચો.
- 60) આર્યસમાજની પ્રવૃત્તિઓની માહિતી આપો.
- 61) બંગલંગનું આંદોલન શા માટે થયું ? તેના મુખ્ય પરિણામોની ચર્ચા કરો.
- 62) ભારતીય સ્વાતંત્ર સંગ્રામમાં સુભાષચંદ્ર બોઝનું પ્રદાન સ્પષ્ટ કરો.
- 63) આતંકવાદ ઉત્પન્ન કરનારા પરિબળો અને તેમની પ્રવૃત્તિઓ પર નોંધ લખો.
- 64) ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજીએ વિશ્વને એક ગામડું બનાવી દીધું છે, ચર્ચા કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

029(H)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 5 विभाग एवं 64 प्रश्न हैं।
- 2) प्रश्नों की सूचना के अनुसार उत्तर लिखिए।
- 3) नए विभाग को नए पन्ने से शुरू कीजिए।

विभाग - A

■ निम्नलिखित 1 से 15 बहुविकल्पीय प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों (A, B, C, D) में से सही उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[15]

- 1) ई.सन् 1857 के महाविप्लव पर संशोधन करने वाले गुजराती इतिहासकार कौन थे?
 - (A) मगनलाल वखतचंद
 - (B) रमणलाल धारैया
 - (C) देवेन्द्र भट्ट
 - (D) मकरंद मेहता
- 2) हैदराबाद राज्य का स्थापक कौन था?
 - (A) सआदत खाँ
 - (B) टीपू सुलतान
 - (C) आसफ खाँ
 - (D) निजाम-उल मुल्क
- 3) मराठा सत्ता में सर्वप्रथम पेशवा कौन था?
 - (A) शाहू
 - (B) बालाजी बाजीराव
 - (C) बाजीराव प्रथम
 - (D) बालाजी विश्वनाथ

- 4) फोर्ट विलियम कॉलेज कहाँ था?
- (A) कोलकाता
(B) मुंबई
(C) चेन्नई
(D) अहमदाबाद
- 5) ब्रिटिश हिंद में सुप्रीम कोर्ट की स्थापना कब हुई?
- (A) ई.स. 1750
(B) ई.स. 1773
(C) ई.स. 1785
(D) ई.स. 1800
- 6) ईसाई धर्म के प्रचार-प्रसार के लिए किसका सहयोग लिया जाता था?
- (A) गवर्नर
(B) पुलिस
(C) राजा
(D) सैनिक
- 7) कंपनी शासन में भारतीयों का राष्ट्रीय उद्योग कौन-सा था?
- (A) बर्दईकाम
(B) समुद्री व्यापार
(C) बगीचा उद्योग
(D) बुनाई उद्योग
- 8) ढाका का कौन सा वस्त्र विश्व प्रसिद्ध था?
- (A) रेशम
(B) मलमल
(C) शाल
(D) दुपट्टा
- 9) रामकृष्ण मिशन की स्थापना किसने की थी?
- (A) स्वामी रामकृष्ण
(B) स्वामी विवेकानंद
(C) स्वामी दयानंद सरस्वती
(D) राजा राम मोहनराय

- 10) नरमपंथी नेता कौन थे?
- (A) एनी बेसन्ट
(B) मोतीलाल नेहरू
(C) लाला लाजपतराय
(D) बाल गंगाधर तिलक
- 11) सायमन कमीशन के विरोध में किस महान नेता की मृत्यु हो गई थी?
- (A) बिपिनचंद्र पाल
(B) बाल गंगाधर तिलक
(C) लाला लाजपतराय
(D) दादाभाई नौरोजी
- 12) व्यक्तिगत सत्याग्रह के प्रथम सत्याग्रही कौन थे?
- (A) विनोबा भावे
(B) गांधीजी
(C) नेहरूजी
(D) सरदार पटेल
- 13) भारत ने पहला परमाणु विस्फोट किस स्थल पर किया?
- (A) बेंगलुरु
(B) अहमदाबाद
(C) कच्छ
(D) पोखरण
- 14) स्पेस एप्लीकेशन सेन्टर कहाँ स्थित है?
- (A) बेंगलुरु
(B) दिल्ली
(C) अहमदाबाद
(D) थुम्बा
- 15) यूरोप महाद्वीप की साझी मुद्रा कौन सी है?
- (A) यूरो
(B) रुपया
(C) डॉलर
(D) पौण्ड

विभाग - B

- निम्नलिखित 16 से 30 तक के प्रश्नों में से प्रत्येक के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[15]

- 16) गांधीजी का 'अक्षरदेह' प्रकाशित करने वाला प्रकाशक बताइए।
- 17) मराठी सत्ता की स्थापना किसने की?
- 18) द्विमुखी शासन पद्धति अर्थात् क्या?
- 19) खालसा नीति की शुरुआत किसने की?
- 20) सिख राज्य का विलीनीकरण किसने किया?
- 21) रेग्युलेटिंग एक्ट कब अमल में आया?
- 22) नई एन्फिल्ड राईफल की कारतूस में कैसी चरबी का उपयोग होता था?
- 23) ठेकेदारी पद्धति अर्थात् क्या?
- 24) सतीप्रथा को प्रतिबंधित करने का कानून किसने बनाया था?
- 25) बंगाल का विभाजन किसने किया?
- 26) महात्मा गांधी का जन्म कब हुआ था?
- 27) हिन्दी राष्ट्रीय महासभा की स्थापना किसने की?
- 28) हरित क्रांति की शुरुआत कहाँ हुई?
- 29) अध्यक्षीय पद्धति का लोकतंत्र किस देश में है?
- 30) आतंकवाद की पहली सरल परिभाषा किस सम्मेलन में दी गई?

विभाग - C

- निम्नलिखित 31 से 44 प्रश्नों में से किन्हीं 10 के उत्तर संक्षिप्त में दीजिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं:

[20]

- 31) ब्रिटिश सिक्कों में से प्राप्त इतिहास समझाइए।
- 32) प्लासी और बक्सर का युद्ध कब हुआ?
- 33) सिंध के विजय के कारण लिखिए।
- 34) बंगाल के नवाब पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- 35) विलियम बेन्टिक के न्याय विषय के सुधार बताइए।
- 36) 1857 के संग्राम का तात्कालिक कारण लिखिए।

- 37) ईस्ट इंडिया कंपनी के अंतिम गवर्नर जनरल केनिंग ने किस बात की शंका व्यक्त की?
- 38) ज्योतिराव फुले पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- 39) स्वदेशी आंदोलन के तीन प्रमुख लक्षण लिखिए।
- 40) दांडीकूच के बारे में लिखिए।
- 41) श्वेत क्रान्ति अर्थात् क्या?
- 42) भारत-पाकिस्तान के संबंधों की चर्चा कीजिए।
- 43) आतंकवाद अर्थात् क्या?
- 44) डी.एन.ए. (D.N.A) पर खोज करने वाले भारतीय वैज्ञानिक कौन थे?

विभाग - D

- निम्नलिखित 45 से 58 में से किन्हीं 10 प्रश्नों के मुद्दासर उत्तर लिखिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं:

[30]

- 45) 1857 के महाविप्लव से संबंधित साधन सामग्री का विवरण दीजिए।
- 46) टीपू सुल्तान की आंतरिक नीति के विषय में बताइए।
- 47) प्लासी का युद्ध भारत के इतिहास में क्या स्थान रखता है? स्पष्ट कीजिए।
- 48) रेग्युलेंटिंग एक्ट (1773) के विषय में बताइए।
- 49) डलहौजी ने राजाओं के किन अधिकारों को रद्द कर दिया?
- 50) किन युद्धों ने अंग्रेजों को बंगाल का मालिक बनाया?
- 51) भारत के कारीगरी-उद्योग को नष्ट करने के लिए अंग्रेजों ने क्या कदम उठाया?
- 52) एनी बेसन्ट पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- 53) भारत में उग्र क्रान्तिकारी प्रवृत्तियों की जानकारी दीजिए।
- 54) भारत छोड़ो आंदोलन पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- 55) हरित क्रान्ति पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- 56) तानाशाही विषय पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- 57) सौर ऊर्जा पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।
- 58) परमाणु ऊर्जा के विषय में जानकारी दीजिए।

विभाग - E

- निम्नलिखित 59 से 64 प्रश्नों में से किन्हीं 4 प्रश्नों के सविस्तार उत्तर दीजिए।
प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं:

[20]

- 59) 1857 के संग्राम की विफलता के कारण बताइए।
- 60) आर्य समाज की प्रवृत्तियों की जानकारी दीजिए।
- 61) बंगभंग आंदोलन क्यों आरंभ हुआ? उसके मुख्य परिणामों की चर्चा कीजिए।
- 62) भारतीय स्वतंत्रता संघर्ष में सुभाषचंद्र बोस के सहयोग को स्पष्ट कीजिए।
- 63) आतंकवाद उत्पन्न करनेवाले परिबलों तथा उसकी प्रवृत्तियों पर टिप्पणी लिखिए।
- 64) 'इंफॉर्मेशन टेक्नॉलॉजी ने विश्व को एक गाँव बना दिया है' — चर्चा कीजिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

029 (E)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections and 64 questions.
- 2) Answers should be written according to the instructions only.
- 3) Start a new section on a new page.

SECTION - A

- Question Nos. 1 to 15 are multiple choice type questions. Select the correct option from the given options (A, B, C, D) given below. Each question carries 1 mark :

[15]

- 1) Who was the Gujarati historian who did research on the Great Revolt of 1857?
 - (A) Maganlal Vakhatchand
 - (B) Ramanlal Dharaiya
 - (C) Devendra Bhatt
 - (D) Makarand Mehta
- 2) Who was the founder of Hyderabad state?
 - (A) Saadat Khan
 - (B) Tipu Sultan
 - (C) Asaf Khan
 - (D) Nizam-ul-Mulk

- 3) Who was the first Peshwa in Maratha Power?
- (A) Shahu
 - (B) Balaji Bajirao
 - (C) Bajirao First
 - (D) Balaji Vishwanath
- 4) Where was Fort William college located?
- (A) Kolkata
 - (B) Mumbai
 - (C) Chennai
 - (D) Ahmedabad
- 5) When was the supreme court established in British India?
- (A) 1750 AD
 - (B) 1773 AD
 - (C) 1785 AD
 - (D) 1800 AD
- 6) Whose assistance was taken to campaign Christianity in India?
- (A) Governor
 - (B) Police
 - (C) King
 - (D) Soldiers
- 7) What was the main industry during British Rule?
- (A) Carpentry
 - (B) Shipping
 - (C) Horticulture
 - (D) Weaving industry

- 8) What was the world famous cloth of Dhaka?
- (A) Silk
 - (B) Muslin
 - (C) Shawl
 - (D) Dupatta
- 9) Who established the Ram Krishna Mission?
- (A) Swami Ram Krishna
 - (B) Swami Vivekananda
 - (C) Swami Dayanand Saraswati
 - (D) Raja Ram Mohan Roy
- 10) Who was a moderate leader?
- (A) Annie Besant
 - (B) Motilal Nehru
 - (C) Lala Lajpat Roy
 - (D) Bal Gangadhar Tilak
- 11) Which great leader lost his life during the protest against the Simon Commission?
- (A) Bipin Chandra Pal
 - (B) Lokmany Tilak
 - (C) Lala Lajpat Roy
 - (D) Dadabhai Navroji
- 12) Who was the First individual Satyagrahi?
- (A) Vinoba Bhave
 - (B) Gandhiji
 - (C) Nehruji
 - (D) Sardar Patel

- 13) Where did India conduct its first nuclear test?
- (A) Bengaluru
 - (B) Ahmedabad
 - (C) Kutch
 - (D) Pokhran
- 14) Where is the 'Space Application Centre'?
- (A) Bengaluru
 - (B) Delhi
 - (C) Ahmedabad
 - (D) Thumba
- 15) Which is the common currency of Europe?
- (A) Euro
 - (B) Rupee
 - (C) Dollar
 - (D) Pound

SECTION - B

- Answer the following questions from 16 to 30 in one sentence each. Each question carries 1 mark:

[15]

- 16) Which publisher published the collected work of Mahatma Gandhi?
- 17) Who established Maratha Power?
- 18) What is Dual Administrative Structure?
- 19) Who has started Khalsa Policy?
- 20) Who annexed the Sikh state?
- 21) When was Regulating Act implemented?
- 22) Fat of which animals were used on the cartridges of Enfield rifle?
- 23) What is Mahalwari Settlement?
- 24) Who framed the Act against the Sati Pratha?
- 25) Who divided Bengal?
- 26) When was Gandhiji born?
- 27) Who established Indian National Congress?
- 28) Where was the Green Revolution Started?
- 29) Where do we find Presidential Democracy?
- 30) In which convention was terrorism defined in a simple language?

SECTION - C

- Answer Any 10 of the following questions 31 to 44 in short. Each question carries 2 marks

[20]

- 31) Discuss the history we get through the coins.
- 32) When did the battle of Plassey and Buxar take place?

- 33) Explain the causes of the victory of Sindh.
- 34) Write a short note on the Nawab of Bengal.
- 35) Describe the judicial reforms of William Bentinck.
- 36) Discuss immediate cause of the revolt of 1857.
- 37) What was the doubt of the last Governor General Canning of East India Company?
- 38) Write a short note on Jyotirao Phule.
- 39) State three characteristics of Swadeshi Movement.
- 40) Explain the 'Dandi March'.
- 41) What is white Revolution?
- 42) Discuss relations between India and Pakistan.
- 43) What is Terrorism?
- 44) Name the Indian Scientist who extended his research over DNA.

SECTION - D

- **Answer Any 10 of the following questions 45 to 58 to the point.
Each question carries 3 marks :**

[30]

- 45) What are the sources available to know the Great Revolt of 1857?
- 46) Explain the internal policy of Tipu Sultan.
- 47) Explain the place of the battle of Plassey in the History of India.
- 48) Give information on Regulating Act (1773).
- 49) Which rights of the King did Lord Dalhousie reject?
- 50) After which wars did British gain control over Bengal?
- 51) What steps did the Britishers take to destroy Indian handicrafts?

- 52) Write a short note on Dr. Annie Besant.
- 53) Give informations about the revolutionary activities in India.
- 54) Write a short note on Quit India Movement.
- 55) Write a short note on Green Revolution.
- 56) Write a short note on Dictatorship.
- 57) Write a short note on Solar Energy.
- 58) Give information about Atomic Energy.

SECTION - E

- Answer Any 4 of the following questions 59 to 64 in detail.
Each question carries 5 marks.

[20]

- 59) Write a detailed note on failure of the mutiny of 1857.
- 60) Give information about the social activities of the 'Arya Samaj'.
- 61) Why was Bang Bhang Movement started? Discuss its principal consequences.
- 62) Discuss the contribution of Subhash Chandra Bose in the Indian Freedom Struggle.
- 63) Write a note on factors responsible for terrorism and its activities.
- 64) Information technology has changed the world into a small village. Discuss.

This Question Paper contains 19 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 102453

023(GHE)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ છે.
- 2) જવાબ આપતા પહેલા પ્રશ્નોને કાળજીપૂર્વક વાંચી સૂચના મુજબ લખો.
- 3) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [15]

- 1) ભારતમાં માન્ય વિરોધ પક્ષ માટે લોકસભામાં જરૂરી સભ્ય સંખ્યા કેટલી છે ?
(A) 20% (B) 16%
(C) 30% (D) 10%
- 2) “છાયા પ્રધાન મંડળ” ધરાવતો દેશ કયો છે ?
(A) રશિયા (B) અમેરિકા
(C) જાપાન (D) બ્રિટન
- 3) લોકમત ઘડતર અને અભિવ્યક્તિનું સૌથી મહત્વનું સાધન કયું છે
(A) રાજકીય પક્ષો (B) ધારાગૃહો
(C) લોકમત (D) ધર્મ - સંપ્રદાય

- 4) ભારતમાં ચૂંટણી કમિશનરની નિમણૂક કોણ કરે છે ?
- (A) વડાપ્રધાન (B) ચૂંટણીપંચ
(C) રાષ્ટ્રપતિ (D) ઉપરાષ્ટ્રપતિ
- 5) તારકુડે સમિતિની રચના કોની સાથે સંકળાયેલી છે ?
- (A) ચૂંટણી સુધારા (B) પંચાયતી રાજ
(C) સનદી સેવા (D) આર્થિક સુધારા
- 6) “સ્ટેટ ફન્ડિંગ”ની જોગવાઈ કયા દેશમાં જોવા મળે છે ?
- (A) જાપાન (B) જર્મની
(C) કેનેડા (D) બધા જ
- 7) વર્ષ 2011 ની વસતી ગણતરી મુજબ ભારતનાં કયા રાજ્યનો સાક્ષરતાનો દર ઘણો ઊંચો છે ?
- (A) ગુજરાત (B) રાજસ્થાન
(C) કેરલ (D) બિહાર
- 8) “ઓપરેશન બ્લેક બોર્ડ” ની ઝુંબેશ કોની સાથે સંકળાયેલી છે ?
- (A) ઉચ્ચ શિક્ષણ (B) પ્રોફ શિક્ષણ
(C) માધ્યમિક શિક્ષણ (D) પ્રાથમિક શિક્ષણ
- 9) અનુસૂચિત જાતિએ કેવા પ્રકારની કેટેગરી છે ?
- (A) બંધારણીય (B) સામાન્ય
(C) સરળ (D) એકપણ નહીં.
- 10) આયોજન પંચની રચના ક્યારે કરાયેલી ?
- (A) 1950 (B) 1962
(C) 1965 (D) 1975

- 11) ભારતમાં કેન્દ્ર કક્ષાએ મહિલા અને બાળ વિકાસ વિભાગની રચના ક્યારે કરાઈ ?
- (A) 1985 (B) 1995
(C) 2005 (D) 2015
- 12) ટકાઉ - વિકાસનો ખ્યાલ કોણે આપ્યો ?
- (A) રાણે પંચ (B) કોઠારી પંચ
(C) સરકારીયા પંચ (D) બ્રુટલેન્ડ પંચ
- 13) પ્રો.જહોન ગાલ્ટુંગે કેટલા પ્રકારની હિંસાના અભાવને શાંતિ ગણાવી છે ?
- (A) બે પ્રકાર (B) ત્રણ પ્રકાર
(C) ચાર પ્રકાર (D) પાંચ પ્રકાર
- 14) કયા દિવસને “આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ” તરીકે ઉજવવામાં આવે છે ?
- (A) 15 મી જૂન (B) 17 મી જૂન
(C) 18 મી જૂન (D) 21 મી જૂન
- 15) સાર્કનું વડું મથક ક્યાં આવેલું છે ?
- (A) ઢાંકા (B) કાઠમંડુ
(C) લાહોર (D) દિલ્હી

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 16 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ લખો.
દરેકનો 1 ગુણ છે.

[15]

- 16) પક્ષપ્રથાનાં સામાન્ય રીતે કેટલા પ્રકાર પાડવામાં આવ્યા છે ?
- 17) લોકમતનો સામાન્ય અર્થ જણાવો.
- 18) EVM નું પુરું નામ જણાવો.

- 19) 'ઇલેક્શન' શબ્દ કઈ ભાષા પરથી ઉતરી આવ્યો છે ?
- 20) નક્સલવાદનો ઉદ્ભવ કયા રાજ્યમાંથી થયો હતો ?
- 21) ભારતીય લોકશાહી સામેનો સૌથી મોટો પડકાર કયો છે ?
- 22) ગુજરાતમાં મહિલાઓની સુરક્ષા માટે કઈ હેલ્પલાઇન શરૂ કરાઈ છે ?
- 23) નીતિ આયોગનાં અધ્યક્ષ કોણ હોય છે ?
- 24) ઘરેલુ હિંસા - સ્ત્રી સુરક્ષા ધારો ક્યારે બન્યો ?
- 25) રાષ્ટ્રીય સ્તરે અન્ય પછાત વર્ગો માટે કયું પંચ નિમાયેલું છે ?
- 26) સામાજિક કાર્યોનો પ્રારંભ કયા મંત્રીથી થાય છે ?
- 27) ભારતમાં અને વિશ્વમાં શાંતિ અંગેનું ચિંતન કરવામાં કોનું પ્રદાન અગ્રસ્થાને છે ?
- 28) "માનવ હક દિવસ" તરીકે કયા દિવસને ઉજવીએ છીએ ?
- 29) પંચશીલનાં સિદ્ધાંતોનો સૌ પ્રથમ સ્વીકાર ક્યારે કરવામાં આવ્યો ?
- 30) ભારતની દક્ષિણે કયો મહાસાગર આવેલો છે ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 31 થી 48 સુધીનાં પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 14 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ લખો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[28]

- 31) લોબી એટલે શું ?
- 32) વિરોધ પક્ષ કોને કહેવાય ?
- 33) પ્રત્યક્ષ ચૂંટણી કોને કહેવાય ?
- 34) સાર્વત્રિક પુષ્કવય મતાધિકારી એટલે શું ?
- 35) ગરીબીનો સામાન્ય અર્થ આપો.
- 36) ભારતમાં થયેલા બે મુખ્ય આતંકવાદી હુમલાઓ જણાવો.
- 37) સામાન્ય રીતે આદિવાસીઓ તરીકે કોને ઓળખવામાં આવે છે ?
- 38) મહિલા સશક્તિકરણ એટલે શું ?

- 39) અબ્રાહમ લિંકને આપેલી લોકશાહીની વ્યાખ્યા જણાવો.
- 40) નીતિ આયોગની રચના શા માટે કરાઈ ?
- 41) ટકાઉ - વિકાસ કોને કહેવાય ?
- 42) પ્રો. ગાલ્ટુંગે હિંસાના કયા બે પ્રકાર દર્શાવ્યા છે ?
- 43) શાંતિ અંગેનો કાર્લમાર્ક્સના વિચારો જણાવો.
- 44) “પ્રો. ક્વીન્સ રાઈટ” ના મતે શાંતિ એટલે શું ?
- 45) “બ્રિક્સ” (BRICS) એટલે શું ?
- 46) માનવ હકો એટલે શું ?
- 47) “વિદેશી નીતિ” નો અર્થ સ્પષ્ટ કરો ?
- 48) “સાર્ક” (SAARC) એટલે શું ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 49 થી 60 સુધીનાં પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 9 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર જવાબ લખો. દરેકના 3 ગુણ છે.

[27]

- 49) રાજકીય પક્ષનાં લાભો જણાવો.
- 50) પક્ષ પ્રથાનાં પ્રકારો જણાવો.
- 51) લોકશાહીમાં સત્તાનો સ્ત્રોત લોકો કેમ છે ? સમજાવો.
- 52) ચૂંટણી પંચનાં કાર્યો જણાવો.
- 53) રાજકારણ અને જ્ઞાતિ એકબીજાને કઈ રીતે પ્રભાવિત કરે છે ?
- 54) ભારતમાં ગરીબી નિવારણના કાર્યક્રમો જણાવો.
- 55) ભારતમાં સામાજિક - આર્થિક વિકાસનાં ધ્યેયો જણાવો.
- 56) ‘નીતિ આયોગ’ ની સ્થાપનાનાં હેતુઓ જણાવો.
- 57) શાંતિ અંગે ગાંધીજીનાં વિચારો જણાવો.
- 58) રાજ્યમાં શાંતિ સ્થાપવા માટેની પૂર્વ શરતો જણાવો.

59) ભારત - ચીન વચ્ચેનાં સંબંધો સમજાવો.

60) પંચશીલનાં સિદ્ધાંતો જણાવો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા પ્રશ્નક્રમાંક 61 થી 65 સુધીનાં પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 3 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ લખો. દરેકના 5 ગુણ છે.

[15]

61) રાજકીય પક્ષોનાં કાર્યોની ચર્ચા કરો.

62) ભારતમાં મતદાનને પ્રભાવિત કરતા ટૂંકાગાળાનાં પરિબળો સમજાવો.

63) આતંકવાદ વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.

64) મહિલા વિકાસ અને મહિલા કલ્યાણ માટેના પ્રયત્નોનું મૂલ્યાંકન કરો.

65) ભારતની વિદેશ નીતિને ઘડનારા પરિબળો સમજાવો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

023 (H)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचना :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल 5 विभाग हैं।
- 2) उत्तर लिखने से पहले प्रश्न को ध्यानपूर्वक पढ़िए। फिर लिखिए।
- 3) प्रत्येक विभाग का उत्तर नए पन्ने से प्रारंभ कीजिए।

विभाग -A

■ निम्नलिखित विकल्पों में से सही विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[15]

- 1) भारत में मान्य विपक्ष के लिए लोकसभा में आवश्यक सदस्य संख्या कितनी है?
(A) 20% (B) 16%
(C) 30% (D) 10%
- 2) 'छाया मंत्रिमण्डल' वाला देश कौन-सा है?
(A) रशिया (B) अमेरिका
(C) जापान (D) ब्रिटेन
- 3) लोकमत के निर्माण और अभिव्यक्ति का सबसे महत्वपूर्ण साधन कौन-सा है?
(A) राजकीय दल (B) विधानमंडल
(C) लोकमत (D) धर्म-संप्रदाय
- 4) भारत में निर्वाचन आयुक्त की नियुक्ति कौन करता है?
(A) प्रधानमंत्री (B) निर्वाचन आयोग
(C) राष्ट्रपति (D) उपराष्ट्रपति

- 5) तारकुंडे समिति की रचना किससे संलग्न है?
- (A) चुनाव सुधार (B) पंचायती राज
(C) प्रशासनिक सेवा (D) आर्थिक सुधार
- 6) 'स्टेट फंडिंग' की व्यवस्था किस देश में है?
- (A) जापान (B) जर्मनी
(C) कैंनेडा (D) ये सभी
- 7) 2011 की जनगणना के अनुसार भारत के किस राज्य की साक्षरता दर बहुत ऊँची है?
- (A) गुजरात (B) राजस्थान
(C) केरल (D) बिहार
- 8) "ऑपरेशन ब्लैक बोर्ड" का अभियान किसके साथ संलग्न है?
- (A) उच्चशिक्षा (B) प्रौढ़शिक्षा
(C) माध्यमिक शिक्षा (D) प्राथमिक शिक्षा
- 9) अनुसूचित जाति किस प्रकार की कैटेगरी है?
- (A) संवैधानिक (B) सामान्य
(C) सरल (D) एक भी नहीं
- 10) आयोजन पंच की रचना कब की गई थी?
- (A) 1950 (B) 1962
(C) 1965 (D) 1975
- 11) भारत में केन्द्र स्तर पर महिला तथा बालविकास विभाग की रचना कब की गई?
- (A) 1985 (B) 1995
(C) 2005 (D) 2015
- 12) स्थायी विकास का विचार किसने दिया?
- (A) राणे आयोग (B) कोठारी आयोग
(C) सरकारिया आयोग (D) ब्रुटलैण्ड आयोग

- 13) प्रो. जहॉन गाल्डुंग कितने प्रकार की हिंसा की समाप्ति को शांति मानते हैं?
 (A) दो प्रकार (B) तीन प्रकार
 (C) चार प्रकार (D) पाँच प्रकार
- 14) किस तारीख को अन्तर्राष्ट्रीय योग दिवस के रूप में मनाया जाता है?
 (A) 15 जून (B) 17 जून
 (C) 18 जून (D) 21 जून
- 15) सार्क का मुख्यालय किस शहर में है?
 (A) ढाका (B) काठमाण्डू
 (C) लाहौर (D) दिल्ली

विभाग - B

- निम्नलिखित 16 से 30 प्रश्नों के उत्तर एक ही विधान में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है:

[15]

- 16) दलीय पद्धति को सामान्य रूप से कितने प्रकारों में बाँटा गया है?
- 17) लोकमत का सामान्य अर्थ क्या है?
- 18) EVM का पूरा नाम बताइए।
- 19) इलेक्शन शब्द किस भाषा से आया है?
- 20) नक्सलवाद का उद्भव किस राज्य में से हुआ था?
- 21) भारतीय लोकतंत्र के सामने सबसे बड़ी चुनौती कौन-सी है?
- 22) गुजरात में महिलाओं की सुरक्षा के लिए कौन-सी हेल्पलाइन शुरू की गई?
- 23) नीति आयोग के अध्यक्ष कौन हैं?
- 24) घरेलू हिंसा से स्त्री सुरक्षा कानून कब बना?
- 25) राष्ट्रीय स्तर पर अन्य पिछड़े वर्गों के लिए कौन-सा आयोग गठित किया गया है?

- 26) सामाजिक कार्यों की शुरुआत किन मंत्रों से होती है?
- 27) भारत तथा विश्व में शांति के संदर्भ में विचार करने में किसका स्थान अग्रगण्य है?
- 28) "मानव अधिकार दिवस" के रूप में किस दिन को मनाते हैं?
- 29) पंचशील के सिद्धांतों को सर्वप्रथम कब स्वीकार किया गया?
- 30) भारत के दक्षिण में कौन-सा महासागर स्थित है?

विभाग - C

- निम्नलिखित प्रश्न क्रमांक 31 से 48 में से कोई भी 14 (चौदह) प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं :

[28]

- 31) लॉबी (Lobby) अर्थात् क्या?
- 32) विपक्ष किसे कहते हैं?
- 33) प्रत्यक्ष चुनाव किसे कहते हैं?
- 34) 'वयस्क मताधिकार' किसे कहते हैं?
- 35) सामान्य अर्थ में गरीबी किसे कहते हैं?
- 36) भारत में हुए दो मुख्य आतंकवादी हमले बताइए।
- 37) सामान्य रूप से आदिवासी के रूप में किसे पहचाना जाता है?
- 38) महिला सशक्तिकरण अर्थात् क्या?
- 39) अब्राहम लिंकन की लोकतंत्र की परिभाषा बताइए।
- 40) नीति आयोग की रचना किसलिए की गई?
- 41) स्थायी विकास किसे कहते हैं?
- 42) प्रो. गाल्टुंग ने हिंसा के कौन-से दो प्रकार बताए हैं?

- 43) शांति के सन्दर्भ में कार्ल मार्क्स के विचार बताइए।
- 44) प्रो. क्वीन्स राईट के मतानुसार शांति अर्थात् क्या?
- 45) ब्रिक्स (BRICS) क्या है?
- 46) "मानवअधिकार" किसे कहते हैं?
- 47) "विदेशनीति" का अर्थ स्पष्ट कीजिए।
- 48) "सार्क (SAARC)" क्या है?

विभाग - D

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 49 से 60 में से किन्हीं 9 प्रश्नों के मुद्दासर उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं:

[27]

- 49) राजनीतिक दलों के लाभ बताइए।
- 50) दलीयप्रथा के प्रकार बताइए।
- 51) लोकतंत्र में सत्ता का स्रोत लोग क्यों हैं? बताइए।
- 52) निर्वाचन आयोग के कार्य बताइए।
- 53) राजनीति और जाति एक-दूसरे को किस तरह प्रभावित करते हैं?
- 54) भारत में गरीबी निवारण कार्यक्रम बताइए।
- 55) भारत में सामाजिक-आर्थिक विकास का उद्देश्य बताइए।
- 56) नीति आयोग की स्थापना के उद्देश्य बताइए।
- 57) शांति के संदर्भ में गांधीजी के विचार बताइए।
- 58) राज्य में शांति स्थापना की पूर्व शर्त दर्शाइए।
- 59) भारत-चीन के बीच संबंधों की चर्चा कीजिए।
- 60) पंचशील के सिद्धांत बताइए।

विभाग -E

- निम्नलिखित प्रश्नक्रमांक 61 से 65 में से किन्हीं 3 (तीन) प्रश्नों के विस्तृत उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[15]

- 61) राजनीतिक दलों के कार्यों का वर्णन कीजिए।
- 62) भारत में मतदाताओं को प्रभावित करनेवाले अल्पकालीन कारणों की जानकारी दीजिए।
- 63) आतंकवाद पर विस्तृत टिप्पणी लिखिए।
- 64) महिला विकास तथा महिला कल्याण के लिए किए गए प्रयत्नों का मूल्यांकन कीजिए।
- 65) भारत की विदेशनीति के निर्माण में सहायक परिबलों की जानकारी दीजिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

023(E)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections.
- 2) Read the questions carefully and answer them.
- 3) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ **Select and write the correct option from the options given below. Each question carries 1 mark :**

[15]

- 1) Required number of members in Lok-Sabha for recognized opposition party, in India.
 - (A) 20%
 - (B) 16%
 - (C) 30%
 - (D) 10%
- 2) The nation which possesses 'Shadow Cabinet'.
 - (A) Russia
 - (B) America
 - (C) Japan
 - (D) Britain

- 3) What are the most important means to and shape public opinion?
- (A) Political party
 - (B) Legislative assemblies
 - (C) Public opinion
 - (D) Religious sect.
- 4) Who appoints the Election Commissioner in India?
- (A) Prime Minister
 - (B) Election Commission
 - (C) President
 - (D) Vice-President
- 5) The formation of Tarkunde Committee is connected with what?
- (A) Election Reforms
 - (B) Panchayat Raj
 - (C) Civil Service
 - (D) Economic Reforms
- 6) In which country provision of 'State Funding' has been made?
- (A) Japan
 - (B) Germany
 - (C) Canada
 - (D) All of the above
- 7) According to 2011 census, the rate of literacy is highest in which state of India?
- (A) Gujarat
 - (B) Rajasthan
 - (C) Kerala
 - (D) Bihar

- 8) What is associated with "Operation Black Board" Movement?
- (A) Higher education
 - (B) Adult education
 - (C) Secondary education
 - (D) Primary education
- 9) What type of category is Scheduled Caste?
- (A) Constitutional
 - (B) General
 - (C) Simple
 - (D) None
- 10) When was Planning Commission established?
- (A) 1950
 - (B) 1962
 - (C) 1965
 - (D) 1975
- 11) In which year was the Department of Women and Child Welfare set up by the Central Government of India?
- (A) 1985
 - (B) 1995
 - (C) 2005
 - (D) 2015
- 12) Who gave the concept of Multi-phased development?
- (A) Rane Commission
 - (B) Kothari Commission
 - (C) Sarkariya Commission
 - (D) Brutland Commission

- 13) According to Prof. John Galtung, absence of how many types of violence is peace?
- (A) Two types
 - (B) Three types
 - (C) Four types
 - (D) Five types
- 14) Which day is celebrated as International Yoga day?
- (A) 15th June
 - (B) 17th June
 - (C) 18th June
 - (D) 21st June
- 15) Where is the headquarter of SAARC?
- (A) Dhaka
 - (B) Kathmandu
 - (C) Lahore
 - (D) Delhi

SECTION - B

- Answer the following questions 16 to 30 in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[15]

- 16) Generally how many types of party system are there?
- 17) What is the general meaning of public opinion?
- 18) Give the full form of EVM.
- 19) The word 'Election' is originated from which language?
- 20) In which state was 'Naxalism' born?
- 21) What is the major challenge to Indian Democracy?

- 22) Which helpline was launched for the safety of women in Gujarat?
- 23) Who is the chairperson of NITI Aayog?
- 24) In which year was Domestic Violence Act implemented?
- 25) Which commission was appointed for other Backward Class at National level?
- 26) In India, social function starts with chanting of which mantra?
- 27) Who was a pioneer in contributing and trying to spread his idea for peace and non-violence for India and the World?
- 28) Which day is celebrated as 'Human Rights Day'?
- 29) When were the principles of Panchsheel accepted for the first time?
- 30) Which ocean is situated to the south of India?

SECTION - C

- **Answer Any 14 of the following questions 31 to 48 in brief.
Each question carries 2 marks:**

[28]

- 31) What is 'Lobby'?
- 32) What is called an opposition party?
- 33) What is direct election?
- 34) What is Adult Franchise?
- 35) Define Poverty.
- 36) Mention any two terrorist attacks in India.

- 37) Who are generally referred as “Adivasi”?
- 38) What is women empowerment?
- 39) Give the definition of ‘Democracy’ given by Abraham Lincoln.
- 40) Why was NITI Aayog established?
- 41) What is sustainable development?
- 42) Which two types of categories of violence have been classified by Prof. Galtung?
- 43) Write Karl Marx’s thought about peace.
- 44) Give the definition of peace given by Quincy Wright.
- 45) What is BRICS?
- 46) What are Human Rights?
- 47) What is Foreign Policy?
- 48) What is SAARC?

SECTION - D

- Answer Any 9 of the following questions 49 to 60 to the point.

Each question carries 3 marks :

[27]

- 49) Discuss the merits of party system.
- 50) Describe the types of party system.
- 51) Explain, why people are the source of power in democracy.
- 52) What are the main functions of Election Commission?
- 53) Casteism influence the Indian political system at large. Explain.

- 54) Give the 'Poverty Eradication Programmes' in India.
- 55) What are the Aims of Socio-Economic Development in India?
- 56) What are the objectives for the establishment of NITI Aayog?
- 57) Write Gandhiji's thoughts about peace.
- 58) What are the pre-conditions for establishment of peace in the state?
- 59) Discuss India-China relations.
- 60) Give the principles of Panchsheel.

SECTION - E

- **Answer Any 3 of the following questions 61 to 65 in detail.
Each question carries 5 marks :**

[15]

- 61) Give the functions of the political parties.
- 62) Mention the short term factors influencing participation in election and voting.
- 63) Write a detailed note on Terrorism.
- 64) Evaluate the efforts for Women Development and Women Welfare.
- 65) State the determinants of Indian Foreign Policy.

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

101291

058(G)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ અને 54 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવો.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન નં. 1 થી 15 બહુવિકલ્પ પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [15]

- 1) એરેબિયન નાઈટ્સની જાદુઈ નગરી કઈ હતી ?
(A) બેબિલોન
(B) બગદાદ
(C) એથેન્સ
(D) રોમ
- 2) ટેલિફોનનાં શોધક કોણ હતા ?
(A) મોર્સ
(B) ગ્રેહમ બેલ
(C) ડૉ. વિક્રમ સારાભાઈ
(D) ડૉ. હોમી બાબા
- 3) ઈન્ટરનેટ કોને જોડતું કરોળિયાનું વિશ્વવ્યાપી જાળું છે ?
(A) ફેક્સ
(B) કમ્પ્યુટર
(C) ટેલિવિઝન
(D) ટેલિફોન

- 4) સર્વેક્ષણનો સાદો અર્થ જણાવો.
- (A) તપાસ
(B) આયોજન
(C) નમૂનો
(D) યોજના
- 5) જે માહિતી આંકડામાં રજૂ કરી શકાય છે. તે.....
- (A) સંખ્યાત્મક
(B) ગુણાત્મક
(C) આંકડાકીય
(D) આંકડાશાસ્ત્ર
- 6) પ્રશ્નાવલિ કેવી છે ?
- (A) લેખિત
(B) અલેખિત
(C) છાપેલ
(D) મર્યાદિત
- 7) ગાંધીજીના ગુરૂ કોણ હતા ?
- (A) ટોલ્સટોય
(B) થોરો
(C) વિનોબા ભાવે
(D) મહાદેવ ગોવિંદ
- 8) ભારતમાં ગાંધીજીએ કેટલીવાર ઉપવાસો કર્યા ?
- (A) 19
(B) 10
(C) 18
(D) 15
- 9) ભારતમાં સ્ત્રીઓનો માનભર્યો દરજ્જો ક્યારે હતો ?
- (A) ભાગવત કાળ
(B) બાદ્ય કાળ
(C) ઋગ્વેદ કાળ
(D) રામાયણ કાળ

- 10) ચીને સમાજવાદી અર્થતંત્રનો ક્યારે ત્યાગ કર્યો ?
- (A) 1987
(B) 1977
(C) 1979
(D) 1980
- 11) દેશમાં કેટલી ઉંમર સુધીના બાળકોને મફત શિક્ષણ આપવામાં આવે છે ?
- (A) 24 વર્ષ
(B) 10 વર્ષ
(C) 12 વર્ષ
(D) 14 વર્ષ
- 12) બોસ્ટન નામનું બંદરીય શહેર ક્યાં આવેલું છે ?
- (A) અમેરિકા
(B) ઈંગ્લેન્ડ
(C) રશિયા
(D) જર્મની
- 13) પ્રાચીન યુરોપમાં લોકશાહી નગર રાજ્ય કયું હતું ?
- (A) રોમ
(B) જર્મની
(C) એથેન્સ
(D) લંડન
- 14) રવિ બાબુના ભાઈનું નામ શું હતું ?
- (A) સત્યેન્દ્રનાથ
(B) નરેન્દ્રનાથ
(C) ગોપીનાથ
(D) રવીન્દ્ર
- 15) વાયુનું કયું સ્તર જીવનનું કુદરતી રક્ષા કવચ છે ?
- (A) ઓઝોન
(B) હાઈડ્રોજન
(C) નાઈટ્રોજન
(D) કાર્બન

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન નં. 16 થી 30 અતિ ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [15]

- 16) ભગવાન ઈશુનો જન્મ ક્યા થયો હતો ?
- 17) હેલિકોપ્ટરમાં કેટલા માણસો બેસી શકે છે ?
- 18) વૈવાહિત દરજ્જા બાબત સ્ત્રીઓની કઈ - કઈ ચાર સ્થિતિ હોઈ શકે ?
- 19) નિરીક્ષણ પ્રયુક્તિના પ્રકાર લખો.
- 20) કાણોદર શાના માટે જાણીતું છે ?
- 21) ચંત્રની મર્યાદા વિશે ગાંધીજીએ શું કહ્યું છે ?
- 22) ગાંધીજીના મતે સાચો ધર્મ કયો છે ?
- 23) અપહરણ એટલે શું ?
- 24) પરિવર્તન કેવી પ્રક્રિયા છે ?
- 25) રૂસોએ લખેલા ગ્રંથનું નામ જણાવો.
- 26) લેનિન કોણ હતા ?
- 27) પોરબંદરનું જૂનું નામ શું હતું ?
- 28) “અન્ટુ ધિસ લાસ્ટ” પુસ્તકના લેખક કોણ હતા ?
- 29) કસ્તૂરબા કોણ હતા ?
- 30) માણસ ધરતીનું પેટાળ શા માટે ખોદે છે ?

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન નંબર 31 થી 42 ટૂંક જવાબી પ્રશ્નો છે. દરેકના 2 ગુણ છે. [24]

- 31) પરગેટરી વિશે તમે શું જાણો છો ?
- 32) કમ્પ્યુટરની માનવ રોજગારી અંગે યાસીન દલાલના વિચારો જણાવો.

- 33) નિરીક્ષણ પ્રયુક્તિના બે પ્રકારો જણાવો.
- 34) આપણો દેશ કાપડ ઉદ્યોગ માટે જાણીતો છે, સમજાવો.
- 35) કિસાનોમાં જો સરકારી ખેતીની પ્રથા દાખલ થાય તો કેવા કેવા ફાયદા થાય તે જણાવો.
- 36) 1947 માં “હિન્દી રાષ્ટ્રીય મજૂર કોંગ્રેસ”ની સ્થાપનાથી શું પરિણામ આવ્યું ?
- 37) સામાજિક સમસ્યાઓના ઉકેલમાં કેવા લોકો અવરોધ ઉભા કરે છે ?
- 38) ધંધાદારીઓના મંડળો એટલે શું ? ઉદાહરણ આપો.
- 39) થોરોની ધરપકડ શા માટે થઈ હતી ?
- 40) મહાત્મા ગાંધીએ લંડન જતા પહેલા કઈ - કઈ પ્રતિજ્ઞાઓ લીધી ?

અથવા

ટોલ્સરોયનું લગ્નજીવન કેવું હતું ?

- 41) હવે ખેડૂતો સજીવ ખેતી તરફ આકર્ષાયા છે ?

અથવા

તેજાબી વર્ષા શાને કારણે થાય છે ?

- 42) વર્લ્ડ વાઈલ્ડ લાઈફ ક્યા હેતુઓ સાથે શરૂ થઈ ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા પ્રશ્ન નં. 43 થી 49 સુધીના પ્રશ્નોના માંગ્યા મુજબ ઉત્તર લખો. દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[21]

- 43) સામંતશાહી કેવી વ્યવસ્થા હતી ?
- 44) મુલાકાત પદ્ધતિના ત્રણ ફાયદા જણાવો.

અથવા

સર્વેક્ષણના પગથિયા જણાવો.

45) “ભારત છોડો આંદોલન” વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

46) વેદો - ઉપનિષદોના સમયમાં સમાજમાં સ્ત્રીઓનું સ્થાન કેવું હતું ?

અથવા

ભારત કયા અર્થમાં એક ઉપખંડ છે ?

47) વૈશ્વિકીકરણ વિશે જણાવો.

અથવા

માનવશ્રમ વિશે ટૂંકનોંધ લખો.

48) સોક્રેટીસની ભણાવવાની પદ્ધતિ કેવી હતી ?

49) ગાંધીજીએ અંગ્રેજ સરકાર સામે લડતના કયા - કયા રચનાત્મક કાર્યક્રમો આપ્યા ?

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા પ્રશ્ન નંબર 50 થી 54 ના મુદ્દાસર ઉત્તર આપો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. [25]

50) સંચાર માધ્યમોની ક્રાંતિની સમાજ જીવન ઉપર થયેલી અસરો સમજાવો.

અથવા

કમ્પ્યુટરની અગત્યની લાક્ષણિકતાઓ વિશે જણાવો.

51) માટી ઉદ્યોગ વિશે ટૂંક નોંધ લખો.

અથવા

યુનો તરફથી વિશ્વ પરિષદમાં રજુ થયેલ વિગતો આપો.

52) ભારતમાં આર્થિક પરિવર્તનની શી આવશ્યકતા હતી ?

53) ઉપભોક્તાવાદનાં દુષ્ટ પરિણામો જણાવો.

54) આધુનિક ખેતીની કઈ મર્યાદાઓ છતી થઈ છે ?

This Question Paper contains 8 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 132081

148(G)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 5 વિભાગ અને કુલ 62 પ્રશ્નો છે.
- 2) જવાબ આપતા પહેલાં પ્રશ્નોને કાળજીપૂર્વક વાંચી સૂચના મુજબ જવાબ આપો.
- 3) વિભાગની સામે કૌંસમાં લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે
- 4) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 15 પ્રશ્નોના આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ઉત્તર આપો. દરેકના 1 ગુણ છે.

[15]

- 1) માનવ ભૂગોળમાં કેન્દ્ર સ્થાને છે.
(A) માનવ
(B) ઉદ્યોગ
(C) ભૌતિક તત્ત્વો
(D) પૃથ્વી
- 2) દેશમાં સૌથી વધુ સાક્ષરતા ધરાવતું રાજ્ય છે.
(A) કેરલ
(B) તેલંગાણા
(C) મહારાષ્ટ્ર
(D) સિક્કિમ

- 3) મલેશિયાના કયા લોકો પ્રાથમિક પ્રવૃત્તિ કરે છે ?
- (A) પાલિયાન
(B) સેમાંગ
(C) લેપ
(D) રેડ ઈન્ડિયન્સ
- 4) માનવીને આપી શકાય તેવી સેવાઓને કઈ પ્રવૃત્તિ કહે છે ?
- (A) પ્રાથમિક પ્રવૃત્તિ
(B) દ્વિતીયક પ્રવૃત્તિ
(C) તૃતીયક પ્રવૃત્તિ
(D) ચતુર્થક પ્રવૃત્તિ
- 5) રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં. 1 કયાં બે શહેરોને જોડે છે ?
- (A) આગ્રા થી કોલકાતા
(B) થાણે થી ચેન્નઈ
(C) દિલ્હી થી અમૃતસર
(D) ધૂળે થી કોલકાતા
- 6) પનામા નહેર કયા બે મહાસાગરોને જોડે છે ?
- (A) હિન્દ મહાસાગર અને પ્રશાંત મહાસાગર
(B) રાતો સમુદ્ર અને ભૂમધ્ય સમુદ્ર
(C) હિન્દ મહાસાગર અને અરબ સાગર
(D) એટલેન્ટિક મહાસાગર અને પેસેફિક મહાસાગર
- 7) ભારતમાં હિન્દી ફિલ્મ ઉદ્યોગનું મુખ્ય કેન્દ્ર છે.
- (A) મુંબઈ
(B) દિલ્હી
(C) બેંગલોર
(D) ભોપાલ

- 8) ચીન અને દક્ષિણ - પશ્ચિમ એશિયાના મધ્યમાંથી પસાર થતો જૂનો માર્ગ-
- (A) મહા માર્ગ
(B) રેશમ માર્ગ
(C) સમજોતા માર્ગ
(D) ગ્રાંટ રોડ
- 9) નીચેનામાંથી સંરક્ષણ કેન્દ્ર કયું છે ?
- (A) વડોદરા
(B) દેહરાદૂન
(C) મુંબઈ
(D) ખંભાત
- 10) અમૂલ ડેરી કયા રાજ્યમાં છે ?
- (A) ગુજરાત
(B) રાજસ્થાન
(C) મહારાષ્ટ્ર
(D) ઉત્તર પ્રદેશ
- 11) ઔદ્યોગિક વિસ્તારો, રેલમાર્ગો, સડકમાર્ગો વગેરેથી જેમ જેમ દૂર જઈએ તેમ તેમ
- (A) ધ્વનિ પ્રદૂષણની માત્રામાં કોઈ ફેરફાર ન પડે
(B) ધ્વનિ પ્રદૂષણની માત્રા વધે
(C) ધ્વનિ પ્રદૂષણની માત્રા ઘટે
(D) ત્રણેમાંથી એક પણ નહિ
- 12) ભારતની મુખ્ય સમસ્યાઓમાં અગ્રસ્થાને કઈ સમસ્યા છે ?
- (A) બેરોજગારી
(B) બેકારી
(C) આતંકવાદ
(D) ગરીબી

- 13) નીચે આપેલી માહિતીમાં કયું તત્ત્વ સાંસ્કૃતિક નથી ?
- (A) મેટ્રો રેલ
(B) રાજ્ય માર્ગ
(C) ગ્રેનાઈટ
(D) વસાહત
- 14) રેખા આલેખ અને સ્તંભ આલેખમાં શું દર્શાવવામાં આવે છે ?
- (A) તાપમાન અને વરસાદ
(B) ખનીજ ઉત્પાદન
(C) વાદળ અને હિમવર્ષા
(D) માનવ વસ્તીની ગીચતા
- 15) GPS પ્રણાલી વિકસાવનાર દેશ કયો છે ?
- (A) જર્મની
(B) યુ.એસ.એસ.આર.
(C) આફ્રિકા
(D) યુ.એસ.એ.

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા 16 થી 30 પ્રશ્નોના ઉત્તર એક શબ્દ કે વાક્યમાં આપો. [15]
- દરેકના 1ગુણ છે.
- 16) કયા સમયગાળાને સંશોધન યુગ કહે છે ?
- 17) માનવ વિકાસ અહેવાલના પરામર્શક ભારતીય મૂળના અર્થશાસ્ત્રી કોણ હતા ?
- 18) ભારતમાં સૌથી ઓછી વસ્તી ગીચતા કયા રાજ્યમાં છે ?
- 19) વ્યાપારિક પશુપાલન દ્વારા કઈ પેદાશો મેળવવામાં આવે છે ?

- 20) ચતુર્થક પ્રવૃત્તિ એટલે શું ?
- 21) પરિવહનની વ્યાખ્યા આપો.
- 22) ગુજરાતમાંથી કયા નંબરનો રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ પસાર થાય છે ?
- 23) ભારતમાં પ્રથમ સમાચાર પત્ર કયું હતું અને ક્યારે પ્રકાશિત થયું હતું ?
- 24) ભારતમાં હુગલી નદી પર કયુ બંદર છે ?
- 25) માછીમારી કરતા લોકોની વસાહત કઈ પ્રણાલી ધરાવે છે ?
- 26) વિરલ સંસાધનો એટલે શું ?
- 27) ગરીબી દૂર કરવાના કોઈપણ બે ઉપાય લખો.
- 28) નાટમોનું પૂરું નામ લખો.
- 29) વર્ગીકરણ એટલે શું ?
- 30) પૃથ્વી ઉપર સ્થાન જાણવા માટે શાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?

વિભાગ - C

- નીચે આપેલા 31 થી 42 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 8 પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[16]

- 31) સમાજ કલ્યાણ સેવાઓ કોણ આપે છે ?
- 32) સ્વર્ણિમ ચતુર્ભુજ રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ યોજના શું છે ?
- 33) જળમાર્ગ સૌથી સસ્તો માર્ગ છે ? કેમ ?
- 34) આકાશવાણી કેન્દ્રો પરથી કયા કયા કાર્યક્રમો પ્રસારિત થાય છે ?
- 35) સમૂહ સંચારતંત્રના મુખ્ય માધ્યમો કયા છે ?
- 36) ભારતનો આંતરિક વેપાર એટલે શું ?
- 37) વસાહતના બે મુખ્ય પ્રકારો કયા છે ?

- 38) અશ્મિભૂત બળતણોના દહનથી કઈ કઈ અશુદ્ધિઓ હવામાં ભળે છે ?
- 39) નીચે આપેલા અવલોકનોનો બહુલક શોધો.
23, 23, 24, 26, 25, 28, 23, 21
- 40) પૃથ્વી સપાટી પર કયા કયા કુદરતી તત્ત્વો આવેલા છે ?
- 41) સ્તંભ આલેખ દોરતી વખતે કઈ કઈ બાબતો ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ ?
- 42) પ્રવાહ આલેખમાં શું દર્શાવવામાં આવે છે ?

વિભાગ - D

- નીચે આપેલા 43 થી 54 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 8 પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર આપો.
દરેકના 3 ગુણ છે.

[24]

- 43) સંભવવાદ વિચારધારા સમજાવો.
- 44) માનવીની તૃતીયક પ્રવૃત્તિમાં સેવાઓના મુખ્ય વિભાગો જણાવી કોઈ એક સેવાની સમજૂતી આપો.
- 45) દૂરદર્શન વિશે ટૂંક નોંધ લખો.
- 46) ભારતના વિદેશ વ્યાપારની બદલાતી તરાહ સમજાવો.
- 47) ફેરબદલી માટેનું બંદર વિશે સમજૂતી આપો.
- 48) ધ્વનિ પ્રદૂષણની અસરો વર્ણવો.
- 49) ભૂમિ પ્રદૂષણ એટલે શું ? તેની અસરો જણાવો.
- 50) નીચે સાત વિદ્યાર્થીઓની ઊંચાઈના આંકડા સેન્ટીમીટરમાં આપ્યા છે તેને આધારે આ માહિતીનો મધ્યક શોધો.

122, 126, 120, 118, 119, 115, 120

51) એક સંસ્થામાં 9 કર્મચારીઓ છે. તેમની ઉંમરના આંકડા (વર્ષમાં) નીચે મુજબ છે. આ માહિતીનો મધ્યસ્થ શોધો.

ઉંમર : 44, 47, 41, 54, 57, 50, 52, 55, 38

52) નીચે આપેલા ઓલમ્પિક રમોત્સવમાં ચંદ્રક વિજેતા દેશોનો મિશ્ર સ્તંભ આલેખ દોરો.

દેશ	યુ.એસ.એ.	યુ.કે.	ચીન	રશિયા
સુવર્ણ →	40	25	20	15
રજત →	35	20	15	20
કાંસ્ય →	45	15	10	10

53) નીચે આપેલા કૃષિ ઉત્પાદનોની આંકડાકીય માહિતીને આધારે વિભાજિત વર્તુળ આલેખની રચના કરો.

કૃષિ પાકો	કપાસ	ઘઉં	જુવાર	મગ	મગફળી
ઉત્પાદન (ટનમાં)	40	35	10	08	07

54) હાર્ડવેર અને સોફ્ટવેરનો પરિચય આપો.

વિભાગ - E

■ નીચે આપેલા 55 થી 61 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ પાંચ પ્રશ્નોના સવિસ્તારપૂર્વક ઉત્તર આપો. દરેકના 5 ગુણ છે. (નકશા પૂર્તિનો પ્રશ્ન નં. 62 ફરજિયાત છે.)

[30]

55) માનવ વિકાસ એટલે શું ? તેના માપન વિશે સમજૂતી આપો.

56) વ્યાપારિક અને અસ્થાયી પશુપાલન વિશે સમજૂતી આપો.

57) વિશ્વના મુખ્ય સડકમાર્ગો વિશે સમજૂતી આપો.

58) ભારતના હવાઈમાર્ગો વિશે સમજૂતી આપો.

- 59) વસાહતોનું વર્ગીકરણ કરી ગ્રામીણ વસાહતો વિશે સમજૂતી આપો.
- 60) શહેરી વસાહત એટલે શું? તેના કાર્યકારિતાના આધારે પ્રકાર જણાવો.
- 61) ભૂમિ સંસાધન સાથે જોડાયેલી સમસ્યાઓ વિસ્તારથી સમજાવો.
- 62) તમને આપવામાં આવેલા ભારતના નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.
1. ભારતમાં સૌથી વધુ વસ્તી ગીચતા ધરાવતું રાજ્ય (દિલ્હી)
 2. રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં. 7 અને તેના પર આવેલું એક અટકસ્થાન
 3. ફેરબદલી માટેનું બંદર (સલાયા)
 4. કોઈપણ એક ઔદ્યોગિક કેન્દ્ર
 5. ડેરી ઉદ્યોગનું એક કેન્દ્ર (આણંદ)

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. : 101033

136(GHE)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગો છે.
- 2) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 64 પ્રશ્નો છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જવાબ લખો.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના ઉપર લખો.

વિભાગ - A

■ નીચેના 1 થી 15 પ્રશ્નોના આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી જવાબ લખો.

દરેકનો 1 ગુણ છે.

[15]

- 1) પૂર્વાંગ સત્ય હોય અને ઉત્તરાંગ અસત્ય હોય તેવાં શરતી વિધાનની સત્યતા જણાવો.
(A) અસત્ય
(B) શંકાસ્પદ
(C) પ્રમાણભૂત
(D) સત્ય
- 2) દલીલમાં આધાર વિધાનની સંખ્યા કેટલી હોય છે ?
(A) બે
(B) એક કરતા વધુ
(C) એક કે તેથી વધુ
(D) એક

- 3) MP ને લગતા નિયમના રૂપમાં કયા તાર્કિક કારકનો ઉપયોગ થાય છે ?
- (A) \vee
 (B) \sim
 (C) \rightarrow
 (D) \leftrightarrow
- 4) નિરૂપાધિક સંવિધાનમાં પ્રત્યેક પદનો ઉપયોગ કેટલી વાર થાય છે ?
- (A) એક
 (B) બે
 (C) ત્રણ
 (D) છ
- 5) નિરૂપાધિક સંવિધાનના ફલિત વિધાનનાં ઉદ્દેશ્યપદને શું કહેવાય છે ?
- (A) મધ્યપદ
 (B) સાધ્યપદ
 (C) વિધેયપદ
 (D) પક્ષપદ
- 6) 'વિશિષ્ટ આનુભવિક હકીકતોનાં નિરીક્ષણ પરથી સર્વદેશી નિયમ તારવવાની માનસિક પ્રક્રિયા' એટલે શું ?
- (A) નિગમન
 (B) વ્યાપ્તિકરણ
 (C) દલીલ
 (D) અન્વય પદ્ધતિ
- 7) 'સરખા સંયોગો હાજર હોય તો સરખું જ પરિણામ આવે છે.' આ વાક્ય શું સૂચવે છે ?
- (A) પ્રકૃતિની એકરૂપતા
 (B) કાર્યકારણનો નિયમ
 (C) સહપરિવર્તન
 (D) વ્યતિરેક પદ્ધતિ

- 8) ભારતીય અનુમાનની શાબ્દિક રજૂઆત આવતા ચોથા અવયવનું નામ શું છે ?
- (A) પ્રતિજ્ઞા
(B) હેતુ
(C) ઉદાહરણસહિત વ્યાખ્યા
(D) ઉપનય
- 9) અધ્યાત્મવાદી દૃષ્ટિ અનુસાર માણસનું સ્વરૂપ કેવું છે ?
- (A) પ્રાકૃતિક
(B) જૈવીય સંયોજન
(C) રાસાયણિક સંયોજન
(D) સત્-ચિત્ - આનંદરૂપ
- 10) કયા ધનને શ્રેષ્ઠ ધન કહ્યું છે ?
- (A) ચલણી નાણું
(B) સુવર્ણમુદ્રા
(C) વિદ્યારૂપી ધન
(D) બચાવેલું ધન
- 11) ધાર્મિક જીવનનું જ્ઞાનાત્મક પાસું શેની સાથે સંકળાયેલું છે ?
- (A) વિચારો કે બુદ્ધિ
(B) લાગણીઓ
(C) કર્મ કે વર્તણૂક
(D) ભાવનાઓ
- 12) ધાર્મિક જીવનની વિલક્ષણતા કઈ છે ?
- (A) તીર્થાટન
(B) દૈવી તત્ત્વની આરાધના
(C) ધર્મોપદેશ
(D) ધાર્મિક સંસ્થાનું સંચાલન

- 13) જગતમાં વિદ્યમાન ધર્મોમાં પ્રાચીન ધર્મ કયો છે ?
- (A) હિન્દુ ધર્મ
 (B) તાઓ ધર્મ
 (C) ઈસ્લામ ધર્મ
 (D) શીખ ધર્મ
- 14) જૈન ધર્મના પ્રથમ તીર્થંકર કોણ હતા ?
- (A) ઋષભદેવ
 (B) પ્રભાકર
 (C) કપિલદેવ
 (D) સોમદેવ
- 15) યોગશાસ્ત્રની શાસ્ત્રીય રચના કોણે કરી છે ?
- (A) મહર્ષિ અરવિંદ
 (B) મહર્ષિ પતંજલિ
 (C) આનંદશંકર ધ્રુવ
 (D) પંડિત સુખલાલજી

વિભાગ - B

- નીચે આપેલા 16 થી 30 પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં જવાબ આપો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [15]
- 16) તાર્કિક કારકો અન્ય કયા નામે ઓળખાય છે ?
- 17) દલીલનું મૂલ્યાંકન કઈ ભાષામાં થઈ શકે છે ?
- 18) 'ઉત્તરાંગના નિષેધ પરથી પૂર્વાંગના નિષેધને' લગતા નિયમને સંક્ષેપમાં શું કહે છે ?
- 19) સંવિધાનના ફલિત વિધાનમાં કયાં પદોનો સમાવેશ થાય છે ?
- 20) કઈ આકૃતિમાં મધ્યપદ બંને આધાર વિધાનોમાં વિધેયને સ્થાને હોય છે ?
- 21) વ્યાપ્તિકરણની પ્રક્રિયાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા કઈ છે ?

- 22) દરેક બનાવનું કોઈ કારણ હોય છે, આ નિયમ કયો છે ?
- 23) પંચાવયવી અનુમાનનો કયો અવયવ અનુમાનક્રિયાનું પરમફળ છે ?
- 24) “બાળકોને રજાઓમાં મજા પડે છે.” - આ કયા પ્રકારનું વિધાન છે ?
- 25) ‘મેત્રી’ અને ‘પ્રેમ’ કયા પ્રકારનાં મૂલ્યો છે ?
- 26) માનવ સમાજની એકતાને જાળવી રાખનારું પરિબળ કયું છે ?
- 27) ગાંધીજીના મતે ‘દરેક ધર્મનું અવિભાજ્ય અંગ’ શું છે ?
- 28) બૌદ્ધ ધર્મના ધર્મગ્રંથનું નામ લખો.
- 29) આચરવા યોગ્ય સદ્ગુણો કુલ કેટલા છે ?
- 30) “આંતરરાષ્ટ્રીય યોગ દિવસ” ક્યારે ઊજવવામાં આવે છે ?

વિભાગ - C

- નીચેના 31 થી 44 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના ઉત્તર સંક્ષિપ્તમાં લખો. દરેક પ્રશ્નના 2 ગુણ છે.

[20]

- 31) ‘&’ નું સત્યતાકોષ્ટક રચો.
- 32) $\sim p$, $p \& q$, $p \vee q$ અને $p \rightarrow q$ વિધાન માટેના રૂપોનું વાંચન લખો.
- 33) સરલીકરણના નિયમનું રૂપ અને સંક્ષેપ લખો.
- 34) સમુચ્ચયને લગતા નિયમનું કથન અને રૂપ લખો.
- 35) સંવિધાનનો ભેદ એટલે શું ? સંવિધાનના શક્ય ભેદો કેટલા છે ?
- 36) સંવિધાનની આકૃતિઓ કેટલી છે ? તેનાં નામ લખો.
- 37) વ્યાપ્તિકરણના તાત્વિક આધારો કેટલા છે ? કયા કયા ?
- 38) ન્યાયદર્શન અનુસાર પ્રમાણો કેટલાં છે ? કયા કયા ?
- 39) સ્વાર્થાનુમાન એટલે શું ?

- 40) આધ્યાત્મિક મૂલ્યનાં ઉદાહરણો આપો.
- 41) ઉત્પાદક મૂલ્ય એટલે શું ? ઉત્પાદક મૂલ્યોના ઉદાહરણો આપો.
- 42) જગતના તમામ ધર્મોનો 'સુવર્ણ નિયમ' શું છે ?
- 43) ધાર્મિક વ્યક્તિના જીવનમાં કયા ચાર અંગો વિકસેલા હોવા જોઈએ ?
- 44) અષ્ટાંગયોગનાં આઠ અંગો કયા કયા છે ?

વિભાગ - D

- નીચેના 45 થી 58 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 10 પ્રશ્નોના ઉત્તર મુદ્દાસર લખો.
દરેક પ્રશ્નના 3 ગુણ છે.

[30]

- 45) નીચે આપેલાં જટિલ સંયુક્ત વિધાન માટેનો સત્યતાકોષ્ટક રચો અને તેની સમજૂતી આપો.

$$B \vee \sim B$$

- 46) સત્યતાકોષ્ટકની પ્રત્યક્ષ રીતનો ઉપયોગ કરીને નીચેની દલીલનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.

$$\sim P \vee \sim Q$$

$$\therefore P \& Q$$

- 47) સોપાધિક સંવિધાનને લગતા નિયમનું કથન, રૂપ અને સંક્ષેપ લખો.
- 48) વિકલ્પવૃદ્ધિને લગતા નિયમનું કથન, રૂપ અને સંક્ષેપ લખો.
- 49) નીચેના સંવિધાનનાં આકૃતિ અને ભેદ જણાવો.

સર્વ ફૂલો કોમળ છે.

સર્વ બાળકો કોમળ છે.

\therefore સર્વ બાળકો ફૂલો છે.

- 50) નીચેના સંવિધાનનાં આકૃતિ અને ભેદ જણાવો.
 સર્વ મહંતો દયાવાન છે.
 સર્વ દયાવાન સંતો છે.
 ∴ કેટલાક સંતો મહંતો છે.
- 51) ટૂંક નોંધ લખો : કાર્યકારણનો નિયમ
- 52) ટૂંક નોંધ લખો : પર્યાપ્ત શરત
- 53) ધાર્મિક જીવનનું વિશ્લેષણ કરો.
- 54) ધાર્મિક જીવનમાં ભક્તિનું મહત્વ સમજાવો.
- 55) હિન્દુ ધર્મ, ખ્રિસ્તી ધર્મ અને ઇસ્લામ ધર્મના ધર્મગ્રંથો (શાસ્ત્રો)ના નામ જણાવો.
- 56) આચરણ યોગ્ય સદ્ગુણો અને ટાળવા યોગ્ય દુર્ગુણો કયા છે ?
- 57) પ્રાણાયામની પ્રક્રિયા સમજાવો.
- 58) પાંચ યમના નામ જણાવી, 'અહિંસા' અને 'સત્ય' સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચેના 59 થી 64 સુધીના પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ 4 પ્રશ્નોના ઉત્તર વિસ્તારથી લખો.
 દરેકના 5 ગુણ છે.

[20]

- 59) '~' નું તાર્કિક સ્વરૂપ સત્યતાકોષ્ટકની મદદથી સ્પષ્ટ કરો અને નિષેધનું લક્ષણ આપો.
- 60) →' નું તાર્કિક સ્વરૂપ સત્યતાકોષ્ટકની મદદથી સ્પષ્ટ કરો અને શરતી વિધાનનું લક્ષણ જણાવો.

- 61) નીચે આપેલી દલીલની પ્રાતીક રજૂઆત કરો અને સત્યતાકોષ્ટકની પ્રત્યક્ષ રીતનો ઉપયોગ કરીને તેનું પ્રામાણ્ય નક્કી કરો.
જો વાહનોનો વપરાશ વધે છે તો ઘોંઘાટ પણ વધે છે.
વાહનોનો વપરાશ વધે છે
તેથી, ઘોંઘાટ પણ વધે છે.
- 62) પંચાવયવી અનુમાનના પ્રત્યેક વિધાનની અગત્ય સમજાવો.
- 63) જગતના વિદ્યમાન ધર્મો અને તેમના સ્થાપકોના નામ લખો.
- 64) જૈન ધર્મ, જરથોસ્તી ધર્મ, ખ્રિસ્તી ધર્મ, ઈસ્લામ ધર્મ અને શિન્તો ધર્મના નૈતિક સિદ્ધાંતો લખો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

136 (H)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में कुल पाँच विभाग हैं।
- 2) इस प्रश्नपत्र में कुल प्रश्नों की संख्या 64 हैं।
- 3) प्रश्नों के गुण दाहिनी ओर दर्शाए गए हैं।
- 4) प्रश्न की सूचना अनुसार उत्तर लिखिए।
- 5) नया विभाग नए पन्ने पर लिखिए।

विभाग - A

- निम्नलिखित 1 से 15 तक के वैकल्पिक प्रश्नों में से योग्य विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है।

[15]

- 1) पूर्वांग सत्य हो और उत्तरांग असत्य हो ऐसे शर्ती विधान की सत्यता बताइए।
 - (A) असत्य
 - (B) शंकास्पद
 - (C) प्रमाणभूत
 - (D) सत्य
- 2) तर्क में आधार विधान की संख्या कितनी होती है?
 - (A) दो
 - (B) एक से अधिक
 - (C) एक या एक से अधिक
 - (D) एक

- 3) MP से संबंधित नियम के रूप में किस तार्किक कारक का उपयोग होता है?
- (A) \vee
 (B) \sim
 (C) \rightarrow
 (D) \leftrightarrow
- 4) निरुपाधिक संविधान में प्रत्येक पद का उपयोग कितनी बार होता है?
- (A) एक
 (B) दो
 (C) तीन
 (D) छः
- 5) निरुपाधिक संविधान के फलितविधान के उद्देश्य पद को क्या कहते हैं?
- (A) मध्यपद
 (B) साध्यपद
 (C) विधेयपद
 (D) पक्षपद
- 6) 'विशिष्ट आनुभविक हकीकतों के निरीक्षण पर से सर्वदेशी नियम निकालने की मानसिक प्रक्रिया' किसे कहते हैं?
- (A) निगमन
 (B) व्याप्तिकरण
 (C) तर्क
 (D) अन्वय रीति
- 7) 'समान संयोग उपस्थित हो, तो समान परिणाम आता है।' यह क्या सूचित करता है?
- (A) प्रकृति की एकरूपता
 (B) कार्यकारण का नियम
 (C) सहपरिवर्तन
 (D) व्यतिरेक रीति

- 8) भारतीय अनुमान की शाब्दिक प्रस्तुति में आनेवाले चौथे अवयव का नाम क्या है?
- (A) प्रतिज्ञा
(B) हेतु
(C) उदाहरण सहित व्याप्ति
(D) उपनय
- 9) आध्यात्मवादी दृष्टि के अनुसार मनुष्य का स्वरूप किस प्रकार का है?
- (A) प्राकृतिक
(B) जैवीय संयोजन
(C) रासायनिक संयोजन
(D) सत्-चित्-आनंद रूप
- 10) किस धन को श्रेष्ठ धन कहा गया है?
- (A) चलनी मुद्रा
(B) सुवर्ण मुद्रा
(C) विद्यारूपी धन
(D) बचाया धन
- 11) धार्मिक जीवन का ज्ञानात्मक पहलू किसके साथ जुड़ा है?
- (A) विचार या बुद्धि
(B) भावनाओं
(C) कर्म या व्यवहार
(D) संवेदनाओं
- 12) धार्मिक जीवन की विलक्षणता क्या है?
- (A) तीर्थाटन
(B) दैवी तत्त्व की आराधना
(C) धर्मोपदेश
(D) धार्मिक संस्था का संचालन

- 13) जगत में विद्यमान धर्मों में प्राचीन धर्म कौन-सा है?
- (A) हिन्दू धर्म
(B) ताओ धर्म
(C) इस्लाम धर्म
(D) सिख धर्म
- 14) जैन धर्म के प्रथम तीर्थंकर कौन थे?
- (A) ऋषभदेव
(B) प्रभाकर
(C) कपिल देव
(D) सोमदेव
- 15) योगशास्त्र की शास्त्रीय रचना किसने की है?
- (A) महर्षि अरविन्द
(B) महर्षि पतंजलि
(C) आनंदशंकर ध्रुव
(D) पंडित सुखलाल जी

विभाग -B

- निम्नलिखित 16 से 30 प्रश्नों में से प्रत्येक के उत्तर एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न का 1 अंक है :

[15]

- 16) तार्किक कारक को अन्य किस नाम से जाना जाता है?
- 17) तर्क का मूल्यांकन किस भाषा में हो सकता है?
- 18) 'उत्तरांग के निषेध पर से पूर्वांग के निषेध' संबंधित नियम को संक्षेप में क्या कहते हैं?
- 19) संविधान के फलितविधान में किन पदों का समावेश होता है?
- 20) किस आकृति में मध्यपद दोनों आधारविधानों में विधेय के स्थान पर होता है?

- 21) व्याप्तिकरण की प्रक्रिया की अनिवार्य आवश्यकता क्या है?
- 22) प्रत्येक घटना का कारण होता है, यह नियम कौन-सा है?
- 23) पंचावयवी अनुमान का कौन-सा अवयव अनुमान क्रिया का परमफल है?
- 24) 'अवकाश में बालकों को आनंद आता है' यह किस प्रकार का विधान है?
- 25) 'मैत्री' और 'प्रेम' किस प्रकार के मूल्य हैं?
- 26) मानव समाज की एकता को बनाए रखनेवाला परिबल कौन-सा है?
- 27) गांधीजी के अनुसार 'प्रत्येक धर्म का अविभाज्य अंग' क्या है?
- 28) बौद्ध धर्म के धर्मग्रंथ का नाम बताइए।
- 29) आचरण करने योग्य सद्गुण कुल कितने हैं?
- 30) 'अंतर्राष्ट्रीय योगदिन' कब मनाया जाता है?

विभाग -C

- निम्नलिखित 31 से 44 तक के प्रश्नों में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 2 अंक हैं।

[20]

- 31) '&' की सत्यताकोष्ठक की रचना कीजिए।
- 32) $\sim p$, $p \& q$, $p \vee q$ और $p \rightarrow q$ विधान के रूप का वाचन लिखिए।
- 33) सरलीकरण से संबंधित नियम का रूप और संक्षेप लिखिए।
- 34) समुच्चय से संबंधित नियम का कथन और रूप लिखिए।
- 35) संविधान का भेद अर्थात् क्या? संविधान के संभावित भेद कितने हैं?
- 36) संविधान की आकृतियाँ कितनी हैं? उनके नाम लिखिए।
- 37) व्याप्तिकरण के तात्त्विक आधार कितने एवं कौन-कौन से हैं?

- 38) न्यायदर्शन के अनुसार प्रमाण कितने एवं कौन-कौन से हैं?
- 39) स्वार्थानुमान अर्थात् क्या?
- 40) आध्यात्मिक मूल्य के उदाहरण दीजिए।
- 41) उत्पादक मूल्य अर्थात् क्या? उत्पादक मूल्य का उदाहरण दीजिए।
- 42) जगत के तमाम धर्मों का 'सुवर्ण नियम' क्या है?
- 43) धार्मिक व्यक्ति के जीवन में कौन-से चार अंग विकसित होने चाहिए?
- 44) अष्टांगयोग के आठ अंग कौन-कौन से हैं?

विभाग -D

- निम्नलिखित 45 से 58 तक के प्रश्नों में से किन्हीं 10 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं:

[30]

- 45) निम्नलिखित दिए गए जटिल संयुक्त विधान के लिए सत्यता कोष्ठक की रचना और व्याख्या कीजिए:

$$B \vee \sim B$$

- 46) सत्यता कोष्ठक की प्रत्यक्ष रीति का उपयोग करके निम्न तर्क का प्रामाण्य निश्चित कीजिए :

$$\sim P \vee \sim Q$$

$$\therefore P \& Q$$

- 47) सोपाधिक संविधान से संबंधित नियम का कथन, रूप और संक्षेप लिखिए।
- 48) विकल्पवृद्धि से संबंधित नियम का कथन, रूप और संक्षेप लिखिए।
- 49) निम्नलिखित संविधान की आकृति और भेद बताइए :

सभी फूल कोमल हैं।

सभी बालक कोमल हैं।

\therefore सभी बालक फूल हैं।

- 50) निम्नलिखित संविधान की आकृति और भेद बताइए :
 सभी महंत दयावान हैं।
 सभी दयावान संत हैं।
 ∴ कुछ संत महंत हैं।
- 51) संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए : कार्यकारण का नियम।
- 52) संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए : पर्याप्त शर्त।
- 53) धार्मिक जीवन का विश्लेषण कीजिए।
- 54) धार्मिक जीवन में भक्ति का महत्त्व समझाइए।
- 55) हिन्दू, ईसाई, और इस्लाम धर्म के धर्मग्रंथों (शास्त्रों) के नाम बताइए।
- 56) आचरण करने योग्य सद्गुण और टालने योग्य दुर्गुण कौन-से हैं?
- 57) प्राणायाम की प्रक्रियाएँ समझाइए।
- 58) पाँच यम के नाम लिखकर अहिंसा और सत्य को समझाइए।

विभाग -E

- निम्नलिखित 59 से 64 तक के प्रश्नों में से किन्हीं 4 प्रश्नों के उत्तर विस्तारपूर्वक दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[20]

- 59) ' ~ ' का तार्किक स्वरूप सत्यताकोष्ठक की मदद से स्पष्ट कीजिए और निषेध का लक्षण दीजिए।
- 60) ' → ' का तार्किक स्वरूप सत्यताकोष्ठक की मदद से स्पष्ट कीजिए और शर्ती विधान का लक्षण दीजिए।

61) निम्नलिखित तर्क की प्रातीक प्रस्तुति कीजिए और सत्यताकोष्ठक की प्रत्यक्ष रीति का उपयोग करके उसका प्रामाण्य निश्चित कीजिए :

यदि वाहनों का उपयोग बढ़ता है, तो शोरगुल बढ़ता है।
वाहनों का उपयोग बढ़ता है,
इसलिए, शोरगुल बढ़ता है।

62) पंचावयवी अनुमान के प्रत्येक विधान का महत्त्व समझाइए।

63) जगत के विद्यमान धर्मों और उनके संस्थापकों के नाम लिखिए।

64) जैन, पारसी (जरथुस्त), ईसाई, इस्लाम धर्म और शिन्तो धर्म के नैतिक सिद्धांत लिखिए।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

136(E)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains total five sections.
- 2) This question paper contains 64 questions.
- 3) Figures on the right side indicate full marks.
- 4) Answer the questions according to the instructions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

■ Answer the following questions from 1 to 15 by selecting the appropriate options. Each question carries 1 mark:

[15]

- 1) State the truth-value of a conditional proposition having true antecedent and false consequent.
(A) False (B) Doubtful
(C) Valid (D) True
- 2) How many numbers of Premises are there in any argument?
(A) Two (B) More than one
(C) One or more than one (D) One
- 3) Which logical operator is used in the rule of 'MP'?
(A) \vee (B) \sim
(C) \rightarrow (D) \leftrightarrow

- 4) How many times each term is used in a Categorical Syllogism?
- (A) One (B) Two
(C) Three (D) Six
- 5) What is meant by the subject term of the conclusion of a Categorical Syllogism?
- (A) Middle term (B) Major term
(C) Predicate term (D) Minor term
- 6) What is the mental process of deriving Universal rule from the observation of specific experiential facts known as?
- (A) Deduction (B) Induction
(C) Argument (D) Agreement method
- 7) What is indicated by –‘if similar circumstances are present there will be same result’?
- (A) Uniformity in nature
(B) Principle of causal relation
(C) Concomitant variation
(D) Method of difference
- 8) What is the name of Fourth Factor in the verbal presentation of Indian inference?
- (A) Pratigna (B) Hetu
(C) Vyapti with example (D) Upanaya

- 9) According to spiritual outlook what is the Nature of man?
(A) Natural
(B) Biological Compound
(C) Chemical Compound
(D) Truth-consciousness-bliss
- 10) What is the best wealth?
(A) Currency (B) Gold coins
(C) Knowledge (D) Saved wealth
- 11) To what the cognitive aspect of religious life is connected?
(A) Thoughts or intellect (B) Feelings
(C) Action or conduct (D) Emotions
- 12) Which is the characteristic of Religious life?
(A) Pilgrimage
(B) Worship the Divine
(C) Religious instruction
(D) Managing Religious Institution
- 13) Which is the oldest religion among the existing world religions?
(A) Hindu (B) Tao
(C) Islam (D) Sikhism
- 14) Who is the first Tirthankar of Jain religion?
(A) Rushabhdev (B) Prabhakar
(C) Kapildev (D) Somdev
- 15) Who composed yogashastra?
(A) Maharishi Arvind (B) Maharishi Patanjali
(C) Anandshankar Dhruv (D) Pandit Sukhlaji

SECTION - B

- Answer the following questions from 16 to 30 in one sentence each. Each question carries 1 mark :

[15]

- 16) What is the other name of logical operator?
- 17) In which term the evaluation of the argument is made?
- 18) What is the abbreviation of the rule of 'denying antecedent by denying of consequent'?
- 19) Which terms are included in conclusion of a syllogism?
- 20) In which figure the place of the middle term is predicate term in both the premises?
- 21) What is necessary in the process of Induction?
- 22) When every event has a cause, what is this law called?
- 23) Which factor of the Five Factored Inference, is the supreme achievement of the process of Inference?
- 24) "Children enjoy during holidays" which type of statement is this?
- 25) Which type of values are 'Friendship' and 'Love'?
- 26) Which factor sustains the Unity of human society?
- 27) According to Gandhiji, what is the integral part of every religion?
- 28) Name the scripture of Buddhism.
- 29) How many virtues are worth practicing?
- 30) When is the International Yoga Day celebrated?

SECTION - C

- Answer Any 10 (Ten) of the following questions from 31 to 44 in brief. Each question carries 2 marks :

[20]

- 31) Construct the truth-table of '&'.
- 32) How the forms $\sim p$, $p \& q$, $p \vee q$ and $p \rightarrow q$ are to be read?
- 33) Write the form and abbreviation of the rule of simplification.
- 34) Write the statement and form of the rule of conjunction.
- 35) What is the meaning of mood in a syllogism? How many moods are the possible moods of a syllogism?
- 36) How many figures are there in a syllogism? Write their names.
- 37) How many metaphysical basis are there in inductions? Which are they?
- 38) According to Nyaya Darshans, how many means of knowledge are there? Which are they?
- 39) What is the self-oriented inference?
- 40) Give the example of spiritual values.
- 41) What is productive value? Give an example.
- 42) What is the "Golden Rule" of all religions of the World?
- 43) Which four aspects should be developed in the life of a religious person?
- 44) Which are the eight limbs of Asthangayoga?

SECTION - D

- Answer Any 10 (Ten) of the following questions from 45 to 58 to the point. Each question carries 3 marks :

[30]

- 45) Construct the truth-table for the complex proposition given below and give its explanation :

$$B \vee \sim B$$

- 46) Determine the validity of the following argument through the use of direct method of truth-table :

$$\sim P \vee \sim Q$$

$$\therefore P \& Q$$

- 47) Write the statement, form and abbreviation of the rule of the Hypothetical Syllogism.

- 48) Write the statement, form and abbreviation of the rule of Addition.

- 49) Mention the figure and mood of the following syllogism :

All Flowers are delicate.

All Children are delicate.

\therefore All Children are flowers.

- 50) Mention the figure and mood of the following syllogism :

All head priest are generous persons.

All generous persons are saints.

\therefore Some saints are head priests.

- 51) Write a short note on Law of Causation.

- 52) Write a short note on :
Sufficient Condition.
- 53) Analyze religious life.
- 54) Explain the importance of devotion in religious life.
- 55) Write the name of scripture (religious books) of Hindu, Christianity and Islam religions.
- 56) Which are the virtues that are worth following and vices that are worth rejecting?
- 57) Explain the process of Pranayama.
- 58) Write the name of five Yama and explain non-violence and truth.

SECTION - E

- Answer Any 4 (Four) of the following questions from 59 to 64 in detail. Each question carries 5 marks : [20]

- 59) Define ' \sim ' Negation and with the help of truth-table analyse it.
- 60) Define ' \rightarrow ' Conditional Proposition and with the help of truth-table analyse it.
- 61) Give the symbolic presentation of the following argument and determine the validity of it by using the direct method of truth table :

If the consumption of vehicles increase then noise also increase.

The consumption of vehicles increase.

Therefore, noise also increase.

- 62) Explain the importance of each of the propositions of the Five-Factored Inference.
- 63) Write the existing world religions and the names of their founders.
- 64) Write the ethical principles of Jain, Zoroastrian, Christian, Islam and Shinto Religions.

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

216(GE)

100004

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ 6 વિભાગ અને 56 પ્રશ્નો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે જ જવાબ લખવા.
- 4) પ્રશ્નની સામે લખેલ અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખવા.

વિભાગ - A

- નીચે આપેલા 1 થી 15 સુધીના હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ (A, B, C) પસંદ કરીને જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે. [15]

- 1) 'ડોક્ટર' કયા ક્ષેત્ર નો વ્યવસાય છે ?
(A) પ્રથમ (B) દ્વિતીય
(C) તૃતીય
- 2) ગ્રાહક સુરક્ષા મંડળી કેવા પ્રકારની સલાહ સંસ્થા છે ?
(A) આર્થિક (B) સામાજિક
(C) કૌટુંબિક
- 3) ખેતીકામ એ કયા ક્ષેત્રનો વ્યવસાય છે ?
(A) પ્રાથમિક (B) દ્વિતીય
(C) તૃતીય

- 4) સહકારી મંડળીનું સભ્યપદ
- (A) સ્વૈચ્છિક (B) કાયમી
(C) કામચલાઉ
- 5) પોસ્ટઓફિસ કેવા પ્રકારની સલાહ આપે છે ?
- (A) આર્થિક (B) સામાજિક
(C) કૌટુંબિક
- 6) સેન્ટર ફોર એન્ટરપ્રેન્યોરશિપ ડેવલોપમેન્ટ એટલે
- (A) C.E.D. (B) C.I.D.
(C) C.A.D.
- 7) સ્વરૂપના આધારે તાલીમના પ્રકાર કેટલા ?
- (A) ત્રણ (B) બે
(C) ચાર
- 8) નિરક્ષરતા ની સમસ્યા હલ કરતી સંસ્થા કઈ છે ?
- (A) આર્થિક (B) સામાજિક
(C) શિક્ષણ
- 9) કઈ યોજના મુજબ 45 દિવસ થી માંડીને 10 વર્ષ સુધીની મુદત માટે રોકાણ કરી શકાય છે ?
- (A) મુદત બાંધી થાપણ યોજના (B) રિકરીંગખાતું
(C) કેશ કેડીટ
- 10) કુટિર ઉદ્યોગ નિયામક ની કચેરી એ કયા પ્રકારની સંસ્થા છે ?
- (A) બિનસરકારી (B) સરકારી
(C) વિદેશી
- 11) સહકારી મંડળી રચવા ઓછામાં ઓછા કેટલા સભ્યો હોવા જોઈએ ?
- (A) 10 (B) 15
(C) 25

- 12) રાષ્ટ્રીય બચત યોજના કયા ખાતાની બચત અને રોકાણ યોજના છે ?
 (A) પોસ્ટઓફિસ (B) બેંક
 (C) એલઆઈસી (LIC)
- 13) SISI તરીકે કઈ સંસ્થા ઓળખાય છે ?
 (A) સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ સર્વિસ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ
 (B) સ્માર્ટ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ સર્વિસ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ
 (C) સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ સોશયલ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ
- 14) પૂર્વસેવાકાલીન તાલીમને બીજી કઈ તાલીમ કહેવાય છે ?
 (A) અભિમુખતા તાલીમ
 (B) સેવાકાલીન તાલીમ
 (C) સેવા પહેલાની તાલીમ
- 15) વિશ્વની સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતા દેશોમાં ભારત કયું સ્થાન ધરાવે છે ?
 (A) પ્રથમ (B) દ્વિતીય
 (C) તૃતીય

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 16 થી 30 સુધીના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં જવાબ આપો.

દરેક પ્રશ્નનો 1 ગુણ છે.

[15]

- 16) સલાહ એટલે શું ?
- 17) સહકારી પ્રવૃત્તિ મૂળભૂત રીતે કેવા સંગઠનના પાયા પર રખાયેલી છે ?
- 18) વ્યક્તિગત તાલીમ એટલે શું ?
- 19) બેકારી એટલે શું ?
- 20) ભારતમાં પ્રાથમિક ક્ષેત્રમાં કામ કરતી સ્ત્રીઓ કેટલા ટકા છે ?

વિભાગ - F

- નીચે આપેલા 51 થી 56 સુધીના નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના જવાબ લખો. દરેક પ્રશ્નના 5 ગુણ છે. (ગમેતે ચાર પ્રશ્નોના જવાબ લખો)

[20]

- 51) બેંકોની બચત અને રોકાણ યોજનાઓ સમજાવો.
- 52) વ્યવસાયમાં તાલીમની અગત્યતા દર્શાવતા પાંચ કારણોની ચર્ચા કરો.
- 53) મહિલાઓના જુદા-જુદા ક્ષેત્રે કામગીરી ની માહિતી આપો.
- 54) વસ્તી વિસ્ફોટ થી પેદા થતી ગરીબી અને બેકારીની સમસ્યાઓ સમજાવો.
- 55) હેતુના આધારે તાલીમના પ્રકાર જણાવો.
- 56) વ્યવસાયિક ક્ષેત્રે મહિલાઓના પદાર્પણ ના કોઈપણ પાંચ કારણોની ચર્ચા કરો.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

216 (E)

(May, 2021)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 6 sections and total 56 questions.
- 2) All questions are compulsory. Options are internal.
- 3) Answer the questions according to instructions.
- 4) Figures at the right side indicate full marks to the questions.
- 5) Start a new section on a new page.

SECTION - A

- The following questions from 1 to 15 are objective type questions. Select and write the correct answer from the options (A, B, C). Each question carries 1 mark : [15]

- 1) Of which field is the occupation of doctor?
(A) First (B) Second
(C) Third
- 2) What kind of advice institute is consumer protection union?
(A) Economic (B) Social
(C) Family Based
- 3) Of which category is the occupation of farming?
(A) First (B) Second
(C) Third
- 4) The membership of co-operative society is
(A) Voluntary (B) Permanent
(C) Provisional

- 5) Of which type does post office give an advice?
(A) Economic (B) Social
(C) Family
- 6) Centre for entrepreneurship development means.....
(A) C.E.D. (B) C.I.D.
(C) C.A.D.
- 7) How many types of training according to nature are there?
(A) Three (B) Two
(C) Four
- 8) Which institution solves the problem of illiteracy?
(A) Economic (B) Social
(C) Educational
- 9) According to which investment scheme, investment can be done for a period from 45 days to 10 years?
(A) Fixed deposit scheme (B) Recurring account
(C) Cash Credit
- 10) What type of institute is the cottage industry Director's office?
(A) Non-Government (B) Government
(C) Foreign
- 11) What is the minimum number of members required to form a co-operative society?
(A) 10 (B) 15
(C) 25
- 12) To which department does the national saving and investment scheme belong?
(A) Post Office (B) Bank
(C) LIC

- 13) Which institution is known as SISI?
(A) Small Industries Service Institute.
(B) Smart Industries Service Institute.
(C) Small Industries Social Institute.
- 14) What is the other name of 'pre-service' training?
(A) Aptitude Training (B) In-Service Training
(C) Before Service Training
- 15) What is the place of India as the most populated countries in the world?
(A) First (B) Second
(C) Third

SECTION - B

- Answer the following questions 16 to 30 in short. Each question carries 1 mark :

[15]

- 16) What is advice?
17) On what basis is a co-operative activity usually formed?
18) What is an individual training?
19) What is unemployment?
20) How many percentage of women in India work in primary field?

- Joint the pairs :

(A)	(B)
21) Social Security letters	(a) Curse for economic development
22) Dowry practice	(b) Financial advice

23) Primary sector business	(c) Social Problem
24) Population growth	(d) Animal Husbandry
25) Consumer protection
Mandala	(e) Post office saving and
investment plan

■ **Write whether the following statements are true or false :**

- 26) Training is expensive.
- 27) Banks are social counseling organizations.
- 28) Contamination is a major cause of pollution.
- 29) Formal training is systematic training.
- 30) Savings and investments are the cornerstones of the nation's development.

SECTION - C

■ **Answer the following questions from 31 to 38 in short.**

Each question carries 2 marks :

[16]

- 31) What is population explosion?
- 32) What does formal training mean?
- 33) What is the function of Social Suraksha Mandal?
- 34) What is training?
- 35) What is social advice?
- 36) What is saving?
- 37) What is Pollution?
- 38) What is Poverty Line?

SECTION - D

- Following questions from 39 to 45 are short answer type questions. Answer them to the point. (Any 6) Each question carries 3 marks : [18]
- 39) Explain the meaning of 'Population Explosion'.
 - 40) What is In-service training?
 - 41) Explain the difference between economic and social advice.
 - 42) Write a note on social protection institutions.
 - 43) Write a note on 'problem of illiteracy'.
 - 44) Explain the format of co-operative society.
 - 45) Which advice is given by 'Maternity and Child-Welfare centres'?

SECTION - E

- Following questions from 46 to 50 are long answer type questions (Any 4). Each question carries 4 marks : [16]
- 46) Explain any four schemes of the postal department.
 - 47) Explain the following two characteristics of co-operative activity :
 - (A) The principle of self-reliance.
 - (B) The principle of economy.
 - 48) Explain any four institutions giving economic advice.
 - 49) Explain the pollution problems caused by population explosion.
 - 50) Explain the importance of social advice.

SECTION - F

GE

- Following questions from 51 to 56 are essay type (Any 4).

Each question carries 5 marks:

[20]

- 51) Explain the savings and investment schemes of Bank.
- 52) Discuss five reasons showing the importance of training in occupation.
- 53) Give information about women's work in different spheres.
- 54) Explain the problem of poverty and unemployment caused by the population explosion.
- 55) Explain types of training according to purpose.
- 56) Discuss any five reasons for women's entry in occupation.

